Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ШАНБА СОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 82 (9828). ● 1990 йил 28 апрель ● Баҳоси 5 тийин.

● БУЮК ҒАЛАБАНИНГ 45 йиллиги тантаналари нишонланишига саноқли кунлар қолмоқда. Шу сана муносабати билан ветеранлар учрашувлари, дабра суҳбатлари ўтказиляпти. Жасорат кўрсатган ўзбек жангчилари шарафига ёдгорликлар очиляпти, уларнинг хотираларини абадийлаштириш чоралари кўрилмоқда. Сиз кўриб турган бу суратда Тошкент шаҳри ва вилоятимизнинг бир гуруҳ уруш ва меҳнат ветеранлари учрашуви акс этган.

Суратчи Х. СОЛИҲОВ.

МЕҲНАТКАШЛАРНИНГ ВАКИЛЛАРИ БИЛАН МАСЛАҲАТЛАШИБ

26 апрель куни Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов республика касаба уюшмаси фаоллари ва оммавий ахборот воситаларининг раҳбарлари билан учрашди. Вужудга келган ижтимоий-иқтисодий вазият, уни яхшилаш тадбирлари, истиқболдаги вазифалар тўғрисида гап борди.

Жумҳурият Президенти Ўзбекистон иқтисодиёти ва турмушининг ривожланиш даражаси бозор иқтисодиётига ўтгунга қадар уни атрофлича ва вазминлик билан ўрганиб чиқишни талаб этаётганлигини таъкидлади. Янги чора-тадбирларнинг жорий этилиши республика аҳолиси ва айниқса ижтимоий жиҳатдан энг кам ҳимояланган гуруҳлар — пенсионерлар, уруш ва меҳнат ногиронлари, кўп болали оилаларнинг аҳволини мушкуллаштирмаслиги учун мазкур масалани пухта ишлаб чиқиб, меҳнаткашлар билан биргаликда муҳокама қилиш зарур. Шунинг учун ҳозир кун тартибида бозор иқтисодиётига ўтишнинг, аҳолининг кам таъминланган табақалари учун кун кечириш даражасини сақлаб қолиш кафолатларини таъминлашнинг муқобил лойиҳаларини ишлаб чиқиш масаласи турибди. Кўпгина муаммолар ва нарх белгилаш масалаларини ҳал этиш лозим. Жумладан, пахта ва бошқа деҳқончилик маҳсулотларининг харид нархини ошириш, жумҳуриятни барча зарур нарсалар билан таъминлашга оид ишларни давом эттириш керак. Мана шу барча масалалар мураккаб ва хилма-хил масалалардир, дейилди учрашувда. Шу боисдан бозор муносабатларига ўтиш тўғрисидаги узил-кесил қарорни республикалар билан келишиб, уларнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиш йўли билангина қабул қилиниши мумкин.

Бошқа томондан республика ҳукумати бундай қарорни қабул қилгунга қадар албатта халқ билан маслаҳатлашади. Халқнинг фикрини ҳисобга олгандан кейингина узил-кесил программани тайёрлайди. Шунинг учун саросимага ҳеч қандай асос йўқ. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси эса ана шу муаммони Ўзбекистон меҳнаткашлари, барча аҳолиси ўртасида кенг кўламда, амалий муҳокама қилинишини йўлга қўйишдан иборат. Бироқ ҳозир бу ишни самарали олиб бориш учун журналистларнинг ўзларини тайёрлаш, уларнинг иқтисодий ўқувини ташкил этиш зарур. Бундай иқтисодий ўқув ишга билимдонлик, вазминлик ва холис ёндашувни таъминлайди. Айни пайтда иқтисодиётни такомиллаштиришнинг самарали йўлларини қидириб топиш учун илм-фан кучларини, мутахассисларни ва жумҳурият тақдирига бефарқ бўлмаган барча кишиларни бирлаштириш талаб этилади.

Турли миш-мишлар, эҳтиросларни авж олдиришга ҳам қарши курашиш даркор. Масалан, республиканинг бир қанча шаҳар ва посёлкаларида савдо ходимлари асоссиз равишда «юқоридан берилган фармойиш»га таяниб айрим молларни сотишни чеклаб қўйганлар. Бунга йўл қўйиб бўлмайди, деди И. А. Каримов. Савдо ташкилотларида бўлган ҳамма нарсалардан жумҳурият аҳолиси манфаатлари йўлида самарали фойдаланиш керак. Бунга мисол қилиб шуни келтириш мумкинки, ҳозирнинг ўзидаёқ бир қанча колхоз бозорларида гўшт маҳсулотлари нархини оширишга уринишларнинг пайи қирқилди.

Ўзбекистон ССР Президенти саволларга жавоб қайтариб республика Министрлар Советининг бир қанча товарлар ва маҳсулотларни Ўзбекистондан ташқарига олиб чиқишни вақтинча чеклаш тўғрисидаги қарори қандай бажарилаётганлигига алоҳида тўхталди. У энг аввало жумҳурият ички бозорини озиқ-овқат ва саноат моллари билан тўла таъминлаш учун шундай қилинганлигини айтди. Ўзбекистондан кўплаб камёб моллар олиб чиқиб кетилаётганлиги шундай чора кўришга сабаб бўлди.

Масалан, Қарши аэропортида Бугуруслан шаҳридан келиб, самолётга 55 қоп қанд-шакарни ортишга уринган киши ушланди. Андижон вилоятида эса 65 минг сўмлик асал ва 18 минг сўмлик бинокорлик материалини олиб чиқиб кетишга уринишнинг пайи қирқилди. Шунга ўхшаш бошқа фактлар ҳам бор.

Республика ҳукумати жумҳурият аҳолиси эҳтиёжларини имкони борича кўпроқ таъминлаш, ҳаддан ошишларга, бошқа салбий ҳолатларга йўл қўймаслик чораларини кўрмоқда. Хусусан, маҳсулотни мамлакатнинг бошқа регионларида сотиш учун рухсат бериш тадбирлари ўйлаб кўрилмоқда. Бу энг аввало, қишлоқ хўжалик маҳсулотларига тааллуқлидир. Деҳқончилик маҳсулотлари айни пишиб етилган пайтда Ўзбекистон аҳолисининг эҳтиёжлари қондирилгандан кейин мева ва сабзавотларнинг нобуд бўлишига йўл қўймай, жумҳуриятдан ташқарига ҳам олиб чиқиш мумкин бўлади. Ўзбекистон меҳмонларига нисбатан майда-чуйда инжиқликларга ҳам йўл қўйиб бўлмайди. Ахир республикамизга миллионлаб туристлар келишади. Улар жумҳуриятимиз, унинг аҳолиси ҳақида яхши фикрда бўлишлари лозим.

И. А. Каримов касаба уюшмаларининг ишига батафсил тўхталди, уни такомиллаштириш йўллари ҳақида гапирди. Президент касаба уюшмалари меҳнаткашларининг манфаатларини бутун чоралар билан ҳимоя қилиши, уларнинг ижтимоий ҳимояланишини таъминлаши зарурлигини таъкидлади.

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов йиғилиш аҳлининг кўпдан-кўп саволларига жавоб қайтарди.

Учрашувда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ш. Р. Мирсаидов, Ўзбекистон касаба уюшмалари жумҳурият кенгашининг раиси Х. Алимова иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

● *Саноат хабарлари*

ҲОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРГА

● ОҚҚЎРҒОН пахта тозалаш заводида ҳар йили ўнларча минг тонна «оқ олтин» хом ашёси қайта ишланади. Бу ерда тайёрланаётган тола мамлакатимизнинг қатор жумҳуриятлари қатори ҳорижий мамлакатларга ҳам етказиб берилмоқда.

Биргина ўтган йили ва шу йилнинг биринчи чораги давомида Вьетнам, Германия Демократик Республикаси, Чехословакия ва Польша каби мамлакатлар оққўрғонликлардан юзлаб тонна сифатли тола олдилар.

40 МИНГ СЎМ ТЕЖАЛДИ

● ЧИРЧИҚДАГИ трансформатор заводи коллективи асосий маҳсулотдан ташқари кўплаб кенг истеъмол буюмлари ҳам ишлаб чиқармоқда.

Корхона рационализаторларининг таклифлари билан рўзғор радиатори такомиллаштирилди. Илгари 12 та қувур ишлатилган бўлса, эндиликда унинг сони иккитага камайтирилди. Бироқ қуввати анча ошди. Айни вақтда сарфланаётган металл миқдори камайди, радиаторнинг сифати эса яхшиланди. Шу туфайли ҳар йили қирқ минг сўмликкача иқтисодий самара олиш мумкин.

• Баҳордек дилрабо шодиёна

ВИЛОЯТИМИЗДА 1 МАЙ БАЙРАМИ ТАРАДДУДИ

Икки кундан кейин катта тантана — меҳнаткашларнинг Халқаро бирдамлик куни нишонланади. Вилоятимизда илк бор уни қайта қуриш руҳига мос тарзда — баҳор, меҳнат, бирдамлик рамзи сифатида байрам қилиш мўлжалланяпти. Бу кун биз аввалги юксак минбарлар, беҳисоб алвонлар ва шиорлар, баҳайбат панноларни кўз-кўз қилиш ўрнига меҳнат кишиси бирдамлигини намойишининг гувоҳи бўламиз. Мухбиримизнинг кеча кечқурун вилоятимиз шаҳар ва ноҳияларидан олган хабарлари шундан далолат беради.

ОЛМАЛИҚ

— Шаҳримизда байрам намойиши одатдагидек соат ўнда бошланади, — дейди шаҳар партия комитети мафкура бўлими мудирининг ўринбосари Осиё Исмоилова. — Уни анъанага мувофиқ спортчилар бошлаб беришади. Аммо олдинги намойишлар билан ўхшашлик фақат шундан иборат. Спортчиларимиз билан бирга ҳаваскорлар ҳам миллий кийимларида майдондан ўтишади. Намойишдан сўнг эса уларнинг шаҳримиз меҳнаткашларига мансур бўлиб қолган Олмалиқ ҳақидаги қўшиғи янграйди. Бу халқ сайлининг бошланганлигини билдиради.

Сайилни биз шаҳримизда истиқомат қилаётган ҳар бир миллатнинг ўз анъанаси, миллий либослари, урф-одатларининг ўзига хос кўригига айлантиришга қарор қилдик. Улар хизматида савдо, умумий овқатланиш тармоқларининг ходимлари бўлишади, албатта. Байрам дастурхонлари тўкин бўлиши учун қандолатчилар ҳозирлик кўрганликлари, шунингдек, айрим тайёр маҳсулотлар кенг савдога чиқарилишини ҳам айтиб ўтмоқчиман.

ЧИРЧИҚ

— Биз Биринчи май арафасида саноат корхоналари, ташкилот ва муассасалар раҳбарлари, партия комитетларининг котиблари билан ўзаро фикр алмашдик, — дейди шаҳар партия комитетининг котиби О. М. Петренко. — Ўшанда анъанавий намойишдан воз кечиб, халқ сайли ташкил қилиш таклифи ўртага ташланди. Лекин кўпчилик бунга рози бўлмади. Чирчиқ — саноат шаҳри. Бу ерда мингдаб ишчилар меҳнат қилишади. Шунинг учун улар 1 Майда В. И. Ленин номли майдонда ўзларининг байналмилал бирликлари, дўстликларини намойиш қиладилар, дейишди. Лекин биз илғор жамоаларни, турли рақамларни кўз-кўз қилиш, усулидан воз кечдик. Ишчилар ўз фарзандлари билан гуллар кўтариб ўтишади. Халқ таълими ходимлари сафларида ҳам оилалари аъзолари бўлади. Илгари эса ўқувчиларни ойлаб намойишга тайёрлардик.

Намойиш тугагач шаҳар боғлари ва майдонларида сайил бошланиб кетади. Турли ўйинлар, танловлар, бадиий ҳаваскорларнинг чиқишлари бўлади. 2 май куни эса саноат корхоналари жамоалари уюшган ҳолда ўз дам олиш зоналарига чиқиб кетишади. Уларга ўша жойларнинг ўзида савдо, маданий хизмат кўрсатилади.

ҚИБРАЙ

Ноҳия меҳнаткашлари «Қибрай» стадионида ўтказиладиган халқ сайиллари, турли тантаналарнинг гувоҳи бўлганлар. Эртага бу ерда спортчиларнинг чиқишлари бўлади, жонли табло ишлайди. Ранг-баранг жилоланадиган «Тинчлик», «Май», «Қардошлик» сўзлари намойишга байрам руҳини киритади.

Мактаб ўқувчилари бу кунга атаб либослар тиктирганлар. Гап шундаки, ноҳиядаги ўқув-ишлаб чиқариш комбинатларида ўндан ортиқ касб бўйича мутахассислар тайёрланмоқда. Бу ҳунарларни эгаллаётган ёшларни уларнинг кийимларидан билиб олиш мумкин, яъни ишчилар коржомада, тикувчилар замонавий руҳдаги либосларда, ҳамширалар — оппоқ халатларда...

— Ветеранлар байрамнинг энг ҳурматли иштирокчилари бўладилар, — дейди ноҳия уруш ва меҳнат ветеранлари кенгаши раиси Жўра Хоназаров. — Улар Ғалабанинг 45 йиллиги нишонланаётган бир вақтда Октябрь, халқ ишига садоқатларини намойиш этадилар.

Бу ерда 40 дан ортиқ миллат вакиллари яшаб меҳнат қилаяптилар. Кўплаб бадиий ҳаваскорлик жамоаларида уларнинг ўз севган санъат турлари билан шуғулланишлари учун имконият яратилган. 1 Май куни Қибрай яхна ичимликлар комбинатининг «Юлдуз», хўжаликларнинг «Дўстлик таронаси», «Шалола» ансамбллари байрам қатнашчиларига ўз санъатларини намойиш этадилар.

БЕКОБОД

— Байрамда намойишни бошқариш, унга раҳбарлик қилиш ҳуқуқи Советларга берилди, — дейди шаҳар партия комитетининг котиби Т. И. Часовских. — Минбарга ҳам ҳар галгидек шаҳар раҳбарлари эмас, ишлаб чиқариш илғорлари, партия ва меҳнат ветеранлари чиқадилар. Сафларда ҳавоий рақамлар ёзилган алвонлар камроқ бўлади. Намойиш қатнашчилари баҳорни, меҳнатни акс эттирувчи рамзий белгилар, гуллар кўтариб оладилар.

Вилоятимизнинг Янгийўл, Ангрен шаҳарлари, барча ноҳияларида ҳам 1 Майни шоду-хуррамлик, оддий ва самимий руҳда ўтказиш тайёргарлиги ниҳоясига етяпти. Баҳордек дилрабо шодиёна қалбларни қувончга тўлдиришига, яхши кайфият билан залворли ишларимизни давом эттиришга кўмаклашишига аминмиз.

• Дала ишлари кундалиги •

ПАХТАКОРИМ, КЎРСАТ МАҲОРАТИНГНИ

КЕКСА деҳқонлар, мутахассислар чигит экишда яқин йиллар ичида бунчалик мураккаб вазият юзага келганлигини эслай олмайдилар. Ўзингиз ўйланг, дастлабки гектарларга биринчи апрелда уруғлик тушган эди. Мана ой охирлаяпти ҳамки, эндигина 60 минг гектардан ортиқ майдонга уруғлик қадалди. Ҳали 70 минг гектарга ҳам бир ер бўш турибди. Ваҳоланки, деҳқонларимиз экишни узоғи билан 25 апрелгача тугаллаши ва май байрами кунларида ундириб олиш ҳамда яшил майсалар ҳосил қилиш ва ишлов беришни бошлаб юборишга аҳд қилган эдилар. Шунга яраша тайёргарликлари ҳам бор эди. Лекин илож бўлмади. Кунда-кунора бўлаётган тинимсиз ёмғирчиликлар, селлар деҳқон қўлини ушлади.

Бу оғир вазиятдан қутулиш мумкинми? Мумкин, албатта. Бунинг учун хўжалик раҳбарлари, мутахассисларнинг тадбиркорлиги зарур. Ҳисоб-китоб билан иш юритиб, ҳар бир қулай фурсатдан фойдаланиш талаб этилади. Даланинг тупроқ шароитини, ернинг етилишини мунтазам кузатиб бориш, имконият бўлди дегунча чигит экишни кучайтириш ва бу ишни яқин фурсатда тугаллаш зарур. Бунинг учун техника, уруғлик етарли.

Ерда нам ҳаддан ташқари кўпайиб кетганлиги маълум. Шунинг учун ҳам дастлабки экилган майдонларда уруғлик чигитнинг илдиз чириш касаллигига учраши турган гап. Ўйлаймизки, деҳқонларимиз бунга йўл қўймайдилар, иложини топадилар.

Бунинг учун культивациянинг оби-тобида ўтказиб, қатқалоқни юмшатиш учун зарур техникалардан фойдаланиш керак бўлади. Айрим жойларда кетмон чопиғи ўтказиш ҳам катта фойда келтириши турган гап. Шу сингари чора-тадбирлар кўрилса, илдиз чириш касаллигининг олди олиниши, оқибатда, ҳамма ерда гектарларнинг тўлиқ, кўчатларнинг бут бўлишини таъминлаш мумкин. Қисқаси, айни кунларда деҳқонлар ўзларининг тажриба, маҳоратларини ишга соладиган вақт келди. Хўжаликлар ўзларига берилган мустақиллик ҳуқуқидан оқилона фойдаланишлари, мутахассислар синчковлик ва талабчанлик билан, масъулиятни тўла ҳис қилиб иш олиб боришлари ғоят муҳимдир. Ҳозирги аҳвол, вазият ана шуни тақозо этади.

ШОЛИ ЭКИШГА ТАЙЁРМИСИЗ?

ИЛҒОР бригада, звенолар ҳар йили ҳосилдорликда 70 центнерлик марранн эгаллашмоқдалар. Чунки улар шоли экишга тайёргарлик ишларини эрта баҳорданоқ сифатли ўтказадилар. Аввало майдонлар пухта текисланади, кам унумли ҳисобланган ерларнинг гектарига 15—20 тонна ҳисобидан чиринган гўнг соладилар. Суғориш шахобчаларини яхшилаб тозалайдилар.

Инженерлик суғориш системасига эга бўлган чеклардa уларнинг поллари созланиб, шиббаланган бўлиши керак. Ҳар бир ҳайдалган чекнинг ўртача текислик фарқи 5 сантиметр бўлгунча тупроқ етилиши биланоқ скрейпер, грейдер, бульдозер каби механизмлар билан яхшилаб текисланади. Тупроқ унумдорлиги ва шоли навига қараб ҳар бир гектар ерга 150—200 килограмм соф азот, 100—150 килограмм соф фосфор ва калий минерал ўғитини солиш тавсия этилади.

Экиш олдидан йиллик нормадаги фосфор ўғитининг 70—100 фоизи, азотнинг 30—40 ва калийнинг 50 фоизи миқдорида солинади ва чизель ёки диска билан тупроққа аралаштирилади.

Шоли уруғи тупроқ ва сув ҳарорати 14—16 даража иссиқ бўлганда: «УзРОС 7-13», «Интенсивный» ва «Лазурный» кечпишар нави 15 апрелдан 5 майгача, «Авангард», «Узрос»-59», янги «Толмас» ўртапишар навлари 25 апрелдан 15 майгача экилади.

Аввало уруғлик брезентга 10—15 сантиметр қалинликда ёйилиб, вақти-вақти билан ёғоч белкуракда ағдарилиб 2—3 кун офтобда қиздирилса унин қобилияти 10—15 фоизга ортади.

Шоли экиш биринчи навбатда уруғлик учун ажратилган участкадан бошланади.

Сувга экиладиган шоли уруғи бир кун олдин қопи билан оқар сувда ивитилади, кейин сепиш ҳолатига келтириш учун қуритилади. Сувда молаланиб, бегона ўт ва хас-чўпдан тозаланган участкага сув лойқалигида қамиш билан белги (маркер) қўйилган полга уруғлик қўлда бир текис сочиб сепилади. Полларда сув сатҳи 5—6 сантиметр бўлиши керак. Шунда тупроқни қуёш нури яхши иситади, сепилган уруғ тез ва текис униб чиқиб майсалар нормал ривожланади.

А. ҒОЗИХОНОВ,
Ўзбекистон шоличилик илмий-тадқиқот институти шоличилик агротехника бўлимининг катта илмий ходими, қишлоқ хўжалик фанлари номзоди.

ЎзТАГ ҲУЗУРИДАГИ МАХСУС МАТБУОТ ГУРУҲИ ХАБАР ҚИЛАДИ:

ФАЛОКАТ РЎЙ БЕРДИ

У нопок кишилар учун сиёсий чайқовчиликка баҳона бўлди

Мурда солинган тобут Тошкентга Улан-Удэдан самолётда подполковник — қурилиш қисми вакили билан марҳумнинг икки қариндоши ҳамроҳлигида олиб келинди. Суд-медицина экспертизаси ҳужжатида шундай дейилган: Ҳусниддин Башарович Муҳамедов, 1971 йилда туғилган, хизматга чақирилгунга қадар Тошкент шаҳрининг Олмазор кўчасидаги Пеньков тупигининг 12-уйида яшаган, бетон қорувчи курилма олдида ишлаётган вақтида содир бўлган бахтсиз ҳодиса натижасида 21 апрель куни ҳалок бўлди.

Оиланинг бошига катта мусибат тушди. Солдатнинг қисмга чақирилган қариндошлари ўша жойнинг ўзида воқеанинг барча тафсилотлари билан танишиб, ҳақиқатан ҳам бахтсиз ҳодиса содир бўлганлигига тўла ишонч ҳосил қилиш имкониятига эга бўлдилар.

Тошкент шаҳар ижроия комитети ички ишлар бошқармаси тақдим этган хабардан маълум бўлишича, 25 апрель куни соат 12 да марҳумнинг ота-онаси яшайдиган ҳовлида қирққа яқин киши — қариндош-уруғлар, қўшнилар... ва яна «Бирлик» тарафдорларидан тахминан ўттиз киши тўпланишган. Улар одамларни митингга чақирганлар.

Ҳаммаси жирканч иғвогарлик билан тугади. Марҳумнинг жасадини мусулмон одати ва умуминсоний қонунларга биноан ҳурмат-эҳтиром билан дафн этиш ўрнига, уни уйда қолдирдилар. Эртасига — 26 апрель куни эса, соат тахминан 6 дан 35 минут ўтганда марҳумнинг уйида юзга яқин киши тўпланди, улар тобутни кўтариб шаҳар марказига, митинг ўтказилиши мўлжалланган ерга олиб бордилар.

Партия, совет ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг вакиллари, диндорларнинг огоҳлантиришларига, тушунтиришларига қарамай, «Бирлик» фаоллари бошқараётган мотам маросими ўз йўлида давом этаверди. Уни анҳор бўйига боргандагина тўхтатиб қолишга муваффақ бўлишди.

Одамлар бу ерда ўтказилган суҳбатдан сўнг орқаларига қайтишди, қисман тарқалиб кетишди. Чарх Камалон қабристонида дафн маросими ўтказилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг «Жамоат тартиби ва гражданлар хавфсизлигига қарши ҳаракатлар учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида»ги фармонининг бир қанча қоидаларини онгли равишда бузган ана шу ноҳуш ҳаракат ташкилотчиларига қарши жиноий иш қўзғатилди. Ана шу ишни кўриб чиқиш натижалари тўғрисида газетхонларга хабар берилади.

БИР ҚАРИЧ ЕР

ОСМОНЎПАР бинолардан бирининг бешинчи қаватидаги икки хонали уй ҳамон эсимда. Москвадаги бу хонадоннинг бир хонаси юқорига олиб чиқилган кичик боғни эслатар эди. Турли идиш ва қутичаларга экилган гуллар, барқ уриб ўсаётган кўк пиёз, укроп, петрушка, товланиб турган помидор ва қалампир доначалари киши кўзини қувонтиради. Хонадон дастурхонидан қишин-ёзин кўк аримас ва уларнинг ҳаммаси шу кичик боғчада етказилар, ҳатто қўшнилар ҳам бу ҳосилдан баҳраманд бўлишар эди. Шу хонадонда биринчи бор мен ер мўъжизасидан ҳайратлана бошладим ва ширин хаёлларга берилдим. Ўлкамизнинг саҳий табиати, ёрқин қуёши кўз ўнгимда гавдаланиб юртимизга бўлган меҳрим ортиб борар эди. Ўқишни тугатгач она юртга қайтдим-у уйимиз олдидаги боғчага отилдим... Эндиликда бўш вақт топдим дегунча шу ерга шошиламан. Қуёш нурида чўмилаётган гул майсалар, дов-дарахтлар менга қувонч бахш этади, табиатнинг бетакрор гўзаллигини улар менга кўз-кўз қилаётгандек туюлади.

Бироқ... Бироқ...

Ишим тушиб шаҳримиздаги Абдулла Қаҳҳор номидаги кўчадан ўтиб қолдим. Шу кўчада жойлашган болалар поликлиникаси яқинидаги ҳовлида бўлганимда ҳайратдан ёқа ушладим. Ахлат уюми ва улар атрофидаги сочилиб ётган чиқиндилардан қўланса ҳид тарқалади. Тавба, наҳотки шу ерларда ҳам одам яшаса? Наҳотки улар бундай аҳволга бефарқ қарашса?! Шундай хаёллар мени чулғаб олди-ю беихтиёр хўш, бу ишларга ким эътибор бериши керак, деган фикр келди.

Дарҳақиқат, баланд қаватли турар жой бинолари атрофларидаги ерларга ким қараши керак? Балки масъул шахслар бордир? Лекин афсуски амалда сезилмайди. Катта-катта турар жой массивларининг теварак атрофидаги ерлар қаровсиз. Йил давомида на супурги, на кетмон тегади. Қачонлардир кам меҳнат талаб қиладиган, сувсизликдан ҳам қуримайдиган дарахтлар экилган-у шу билан қолиб кетган. Бундай жойларни Юқори вольт, Чилонзор, Юнусобод, Қорақамиш массивларида ҳам кўплаб учратиш мумкин. Майли, катта турар жой бинолари атрофидаги катта майдонларнинг хўжайини йўқ дейлик. Истироҳат боғларичи? Шаҳримизда 25 га яқин дам олиш боғлари мавжуд. Шулардан бирортаси бугунги кун талабига жавоб берадими?

Ҳақиқий бобо деҳқон ерга уруғ ташласа, дарахт экса дастлаб уларнинг ҳислатларини ҳисобга олган. Дарахт ва бошқа майсаларнинг бир-бири билан чиқишиши, «ахил» яшаши, эрта баҳордан то кеч кузгача боғда гулларнинг аримаслигини ўйлаган. Боғни доим парвариш қилиб, ҳам ҳосил, қариган дарахтларни олиб ташлаган, ўрнига янги навлар экκан, пайванд қилган. Шаҳар ерлари ҳақида ўйлаганимда ширин хаёлларга бораман. Шаҳарда гулчилик, мевачилик, ўрмончилик хўжаликларини ташкил этилишини орзу қиламан. Амалга ошириш мумкин бўлган хаёллар. Тўғрида, иқлим совуқ, йил давомида қуёш нурига муҳтож жойларда, шахтадан бўшаган ерларда одамлар деҳқончилик билан шуғулланаётган бир пайтда ерга ёғоч ташласа ўзи униб чиқадиган шаҳримизнинг саҳий ерлари қаровсиз ётса. Наҳотки, шаҳар ерларида етказиш мумкин бўлган гулни қишлоқдан олиб келинса! Ҳар бир хонадонда ўстирса бўладиган кўк резавор учун шаҳардан қишлоққа машина қатнаса. Шаҳар ҳаддан ортиқ қишлоққа қарам бўлиб қолмаяптими? Кўчаларда шох-шаббалар уюми, тўда-тўда қуриган дарахт чиқиндилари қанчадан-қанча. Қачонлардир хонадонларга иссиқлик бахтини берган, пишириқ ишлари учун хизмат қилган шу шох-шабба, ёғоч-ўтинлар бугунги кунда наҳотки ортиқча бўлиб қолган бўлса? Ахир қанчадан-қанча шундай ўтинлар бекорга ёқиб ташланмоқда, ерга кўмилмоқда. Шаҳар катта, дарахтлар кўп. Улар ҳам табиий. қарийди, қурийди. Ортиқча шох-шаббалари олиб ташланади. Шулардан озмунча ёғоч чиқадими. Шу бўлиб ётибди.

Ҳа, биз баландпарвоз сўзларни яхши кўрамиз. Шаҳримизни боғу-роғларга буркаймиз, деб неча йилдан бери бонг урамиз, кўкрак керамиз. Энди шу шиоримизни чуқурроқ ўйлаб кўрайлик-чи? Шаҳарни боғ-роғга айлантирса бўладими? Йўқ, албатта. Сабаб? Сабаб шаҳарда суғоришга мўлжалланган ариқлар кўмилиб юборилапти, жарликлар йўқ қилиниб, тупроқ ахлат билан тўлдириляпти. Тўғри барпо этилган турар-жой массивларида чиройли қилиб ётқизилган бетон ариқлар йўқ эмас. Лекин бу ариқлар атрофни суғориш учун эмас, балки меъморнинг лойиҳасида бўлгани учун ётқизилган холос. Аслида эса уларда ўрнатилганидан бери бирор марта шарқираб сув оққан эмас. Оқадиган сувнинг ўзи йўқ. Мисол дейсизми. Марҳамат, ўша эслаб ўтган Чилонзор, Юқори вольт; Қорақамиш, Юнус-обод массивларидаги бетон ариқларнинг қайси бирида сув оқиши мумкин? Битта яримтасида сув балки қолар, лекин бу масалани ҳал этмайди. Шаҳардаги майса-ю, дов-дарахтларнинг катта қисми асосан кранлардан оқиб турган бебаҳо ичимлик суви мавжудлиги туфайлигина жон сақлаб турибди. Бу сир эмас-

ёғочлардан унумли фойдаланилса бўлмасмикан? Дарахт чиқиндиларидан, шох шаббаларидан моллар учун ем, қурилиш анжомлари тайёрлаш ҳақида телевидениеда кўрсатув бўлган эди. Шу тажрибадан фойдаланиш мумкин эмасмикан. Шаҳардаги 26 минг гектар ернинг ҳаммасига уй қурилмаган-ку.

Биз шаҳар ерлари ҳақида, уни ободонлаштириш, намунали шаҳарга айлантириш масаласи хусусида кўп гапирамиз: кўкаламзорлаштириш, мевали дарахтлар, манзарали дарахтларни кўплаб экиш ҳақида сўз юритамиз. Ҳар сафар баҳор келиши билан «шаҳримизни боғу-роғларга айлантирайлик», шиори билан майдонга отиламиз, транспарантлар кўтарамиз. Қўлимизга бел-кетмон олиб, қаерлардандир кўчат-майсалар топиб кўчаларга чиқамиз. Оммавий ахборот фалон миқдорда дов-дарахтлар экилганлиги ҳақида шов-шув кўтаради. Ҳамма ерда тантана, музика жаранглайди. Кейин -чи? Кейин яна оддий иш кунлари бошланади. Ҳамма ўз иши билан банд. Осойишталик, бўлиб ўтган тантана аллақачон унутилган. Экилган дов-дарахт-у майсалар аста қовжирай бошлайди. Улар ўз ўринларини кейинги йилда бўладиган тантаналар учун бўшатишга шошилаётгандек. Чунки бу экилган дарахтларга қарайдиган одам йўқ. Мана, Педагогика кўчасидаги хореография мактабининг шундай ёнгинасида катта майдон текисланиб тантанали равишда дарахтлар ўтқазилди. Улар бир неча ойгина савлат тўкиб турди-ю қовжиради, қуриди. Майдон яна текисланиб янги тантаналар учун мўлжаллаб қўйилган эди, ҳайриятки, қайсидир ишбилармон буни спорт майдончаси қилишни таклиф этибди. Тўртта темир қозиқ бутун бошли майдонга қоқиб қўйилди. Энди қулоқ тинч. Энг муҳими маълум иш бажарилди, иш бўлганда ҳам маълум пулга чақиладиган иш. Шуниси муҳим. Абай кўчасини айтмайсизми? Тантанали равишда унга ўтқазилган кўчатлар аллақачон қуриб, текисланган майдонлар ўйдим-чиқдимку! Кўпқаватли уйларда яшовчилар узун шлангларда гул майсаларга сув сепаётганликларини ким кўрмаган дейсиз? Ҳамма кўради, ҳамма билади, на чора.

Москвалик бир танишимнинг «уйга бориб шаҳрингиз чангини бир ҳафта ювсам керак», деган ҳазил аралаш кинояси ҳеч эсимдан чиқмайди. Ҳа, шаҳар ҳаддан ортиқ қаровсиз, ифлос. Бу нарса, айниқса ёз ойларида сезиларли бўлади. Шу пайтда шаҳарнинг асл қиёфаси яққол намоён бўлади. Мева-чева чиқиндиларидан тўлиб ётган қутилардан чиқаётган қўланса ҳид атрофни тутиб кетади. Бу ҳол, айниқса, бозорлар ва уларнинг атрофида ачинарли тус олади. Шаҳарнинг қоқ ўртасида жойлашган Олой, Госпитал, Бешёғоч, Октябрь бозорлари атрофидаги аҳволни таърифлашга тил ожизлик қилади. Бузуқ, чала бузуқ уйлар, ахлат уюмлари, қуриб ётган дов-дарахтлар, қаровсиз ерлар кишини ранжитади.

Нима бўлди? Наҳотки, озодалик, саранжом-саришталикни ўзига жо қилган халқимиз эътиқодидан қайтган бўлса? Наҳотки ерларни шу даражада хор қилса, табиатга нисбатан шунчалик бағри тошлик қилса-ю қийналмаса? Сабаби бўлса керак. Бор. Бунга энг аввало қурилиш ташкилотлари ва меъморларнинг ўйламай хўжасизларча бошлаган фаолиятлари сабаб. Бу фаолият натижасида шаҳарликлар орасида истеъмолчилик кайфияти пайдо бўлди. Эсимда, 50-йилларнинг бошларида Бешёғоч маҳаллаларининг дарвозалари олдига қозиқ қоқилди. Тез кунда бу ерлар бузилади, қурилиш, ободонлаштириш ишларини қилманг, деб огоҳлантирилди. Шундан бери 35 йилдан ортиқ вақт ўтди. Уйлар эса бузилиб бузилмайди, ободонлаштиришга эса ҳеч кимнинг қўли бормайди. Аввалига қаралмаган жойлар, ахлатлар уюми кишининг ғашига тега бошлади, лекин аста кўз шуларга кўника бошлади. Ифлослик, ноқулайлик вақтинча деб кишилар ўзларини ишонтириб келдилар ва шунга ишондилар. Натижада шаҳар ифлослиги, вайроналиги кундалик ҳолатдек қабул қилина бошланди.

Бу психология шаҳар ва ноҳия ободонлаштириш бошқармаси ходимларининг ҳам кайфиятига айланган шекилли. Улар ҳам шаҳарда қурилиш ишлари ниҳоясига етганидан кейин ишга киришамиз, деб иссиқ хоналарда хаёл суриб ўлтирганга ўхшайдилар. Бундай қарашга чек қўйиш вақти келмадимикан? Бугунги кунда турмушимизнинг ҳамма соҳаларида содир бўлаётган қайта қуриш ишлари шаҳримиз, унинг ер, сув, ҳавосига бўлган муносабатини қайта кўриб чиқишни тақозо қилади. Бу борада энг аввало шаҳар экологияси, уни ободонлаштириш масаласига тааллуқли ташкилотларнинг иши қайта кўриб чиқилиши зарур. Шаҳар ва ноҳия ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш бошқармаларининг фаолияти бугунги кун талабига жавоб бермайди. Бизнинг назаримизда бу муассасанинг ишлари ҳам хўжалик ҳисобига ўтказилиши ва ҳар бир ишчининг меҳнатига яраша ҳақ олинишини таъминлаш зарур. Шу фикрларни ёзаётиб аввало Фрунзе ноҳияси ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш бирлашмасининг фаолиятини назарда тутяпман.

Чунки бу ташкилот мана неча йилдирки, ноҳиянинг Б. Бобоев ва Баҳодир кўчаларини эпга келтира олмайди. Лекин бу ерга ишчилар, раҳбарлар гоҳо-гоҳо келиб кетишади. Ишчилар, ҳатто, бир-икки соат меҳнат қилишган ҳам бўлишади. Шу билан иш тамом. Агар улар қилган ишлари учун ҳақиқий маош олганларида бунчалик совуққонлик билан меҳнат қилмаган бўлар эдилар. Раҳбарлар-чи? Қўли чўнтагидан чиқмайди. Керакми шундай ташкилот. У аслида нима билан, қаерда ишлайди? На транспорт, на техника бўлмаса бу шўринг қурғурларда. Ишчиси керак бўлган жойга етиб боргунича кун пешин бўлади. Бир белкурак, бир лўм билан нима иш ҳам қилса бўлади?

Албатта, шаҳар ерларини эъзозлаш масаласини айрим ташкилот ва шахслар ҳал этаолмайди. Бунинг учун, энг аввало, жамоатчилик кучини ишга тушириш, кишилардаги истеъмолчилик кайфиятидан қутилиш, уларда ерга бўлган меҳр туйғуларини қайта тиклаш зарур. Бунинг учун энг аввало қурилиш ташкилотларининг бебошликларига чек қўйиш керак. Шаҳар ерларидаги бузилишлар, янги қурилишлар кенг жамоатчилик муҳокамасидан ўтиши зарур. Шу ерда шаҳар ерларининг жонкуяри, ҳомийси бўлган шахс, шаҳарнинг бош боғбони масаласи ҳамда шаҳар муҳити (табиати, рельсфи, планировкаси, меъморлик обидалари уйғунлиги)ни ҳимоя қилиш комитети хусусида фикр юритиш зарур. Комитетга кирган нуфузли меъмор, олим, қурувчи, боғбон ва бошқа шахслар шаҳар экологияси муаммосини ижобий ҳал этиш, қурилиш ва бузиш ишларида ортиқча чиқим бўлишига, шаҳар қурувчиларни эса эҳтиёткорлик ва билимдонлик билан масалага ёндошишга хизмат қилган бўлар эдилар.

Шахснинг маданияти, маънавий камолоти энг аввало унинг ўз юрти, ватани, киндик қони тўкилган азиз тупроғига бўлган муносабатида белгиланади. Бу маданият жамият қудратининг замини, халқ фаровонлигининг бебаҳо манбаидир. Бугунги кунда шаҳримиздаги қанчадан-қанча хонадонлар ўзларининг бир парча томорқаларида етказилган қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етказиб мамлакатимиз озиқ-овқат дастурининг амалга ошишига ҳиссаларини қўшмоқдалар. Бугунги бозорларимизнинг серфайзлиги, тўкин-сочинлигида уларнинг меҳнати ҳам сезиларлидир. Қанча-қанча корхона ва муассасалар ўз томорқаларида етказган маҳсулотлари билан халқ фаровонлиги йўлида олижаноб ишларини амалга ошираётганликларини фахрланиб тилга оладилар. Ошхона, ресторан, шифохона ва бошқа шунга ўхшаш жойларда шахсий хонадонлар билан кўк резавор, гул ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етказиб бериш ҳақида шартномалар тузиб йил давомида иш олиб бораётган хўжаликлар йўқ эмас. Бу ҳаётга тадбиқ этиш мумкин бўлган формалардандир. Шунга ўхшаш формалардан унумли фойдаланиш, назаримизда, давлат учун ҳам, халқ учун ҳам нафлидир.

КПСС Марказий Комитетининг «Умумтаълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилишнинг асосий йўналишлари» тўғрисида чиқарган қарорида болаларни ёшликдан меҳнатга муҳаббат руҳида тарбиялаш, меҳнатга онгли эҳтиёжни сезиш руҳини юзага келтириш, меҳнат ҳақиқий завқ манбаи бўлиб қолиши зарурлиги алоҳида таъкидланган. Шу вазифаларни амалга оширишда сўзсиз ерга муҳаббат туйғусини ошириш алоҳида ўринни эгаллайди. Шу борада мактабларда катта ишлар қилинмоқда. Ўқувчилар ўзлари учун ажратилган ер участкаларида меҳнат қилиб уни эъзозлашга, парвариш қилишга ўрганмоқдалар. Лекин тарбиянинг ана шундай формаларидан етарли фойдаланилаяптими? Айниқса, шаҳар мактабларида бу масала қандай йўлга қўйилган? Ҳар бир мактабнинг оз бўлса ҳам ер участкалари бор. Мактаб атрофини ўраб олган майдон, кўча хиёбонлар-чи? Агар мактаб шу ўз атрофидаги ерларни, майдон, кўча-хиёбонларида ободонлаштириш ва парвариш қилиш хусусида ўйлаб кўрганда айни муддао бўлар эди.

Ҳозирги кунда шаҳардан қолишмайдиган қанчадан-қанча ноҳия марказлари мавжуд. Бу яхши. Лекин қишлоқ марказларида ҳам шаҳардагидек қаровсиз, майдон, хиёбон кўчалар, мевасиз дарахтзорлар кўпайиб кетмаяптими? Катта-катта қишлоқ маркази ерларини ҳам ажриқ босиб бормаяптими? Тўғри, табиат яратган ҳар бир майса ва дарахт яшаши керак. Лекин ҳар бири ўз ўрнида ва меъёрида бўлиши лозим. Буни инсон бошқариши мумкин. Қишлоқ ва шаҳар орасидаги тафовутни йўқ бўлиши энг аввало инсон ва табиат уйғунлигининг камолатидир. Бу камолот шаҳар ва қишлоқ ерларининг боғу-роғларга ўралиши, ҳавосининг мусаффо, ариқ сувларининг зилол ва тоза бўлишида, инсоннинг ерга ишлов бериш маданиятининг юксаклигидир. Инсон ва табиат уйғундир. Инсон ва табиат уйғунлиги азалий орзу. Бусиз баркамол жамиятни тасаввур этиб бўлмайди.

Ота-боболаримиз, ерга эътибор — элга эътибор, деганларидек ерни эъзозлашга ўрганиш, ҳаёт гўзаллигини чуқурроқ ҳис этиш, унинг ҳар онини қадрлашга ўрганиш демакдир. Ердан унумли фойдаланиш, моддий бойлик олиш бу шунчаки иқтисодий масала эмас, балки маънавий-ахлоқий масала ҳамдир.

Неъмат АБДУЛЛАЕВ,
санъатшунослик номзоди.

1945–1990

БУЮК ҒАЛАБАНИНГ 45 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

НИШОНДОРЛАР

Факультетимизда Афғонистонда хизмат қилган байналмилалчи талабаларимиз билан учрашув бўлди. Шу куни ўз йигитлик бурчини бажара туриб ҳалок бўлганлар хотирланди, шунингдек жароҳатланиб қайтган талабалар ҳақида қайғуриш, уларнинг яшаш, ўқиш ва дам олиш шароитларини яхшилаш ҳақида суҳбатлашиб олдик. Шунда йиғилишда қатнашаётган ўқитувчиларимиз институт каллоид кимё кафедрасининг профессори, Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги Карим Аҳмедовнинг ҳам уруш хотираларини тинглаш истагини билдиришди.

— 1941 йилнинг ёзида ҳамкасбим Ҳамдам Усмонов билан номзодлик диссертациясини ёқладигу, фронтга ўз хоҳишимиз билан жўнаб кетдик, — дея эслайди Карим Содиқович. — Мен 99-отлиқ дивизиянинг кимё эскадрони командири вазифасига тайинландим. Жангчиларимиз қўмондонлик томонидан берилган буйруқни бажардилар — душманнинг ўқдори сақланаётган катта омбори, ёқилғи олиб кетилаётган эшелонини портлатиб юбордилар. Бу воқеаларни эслаш жуда оғир, лекин илм-фанимизни ана шундай равнақ топтириш, осойишта ҳаёт кечиришимиз қадрига етиш учун ҳам ўша кунларни унутмаслигимиз керак.

Карим ака ўзи ҳақида гапиришни хуш кўрмайди. Лекин мен устозимизнинг тунги разведкадан «тил» ушлаб келганлиги, у бошчилигидаги аскарларимиз душман эшелонини қўлга киритаётганда бир неча марта ярадор бўлганлигини яхши биламан. 1943 йилнинг 19 февралида у госпиталга тушиб қолди. Аҳволи оғирлашгач, ёзда, врачлар маслаҳатлашиб уни демобилизация қилишди.

Карим Содиқович Тошкентга қайтиб узоқ вақт даволангач ўзининг қадрдон дорилфунуни — ҳозирги ТошДУнинг кимё факультетида иш бошлади.

Шу кунги суҳбатда олимнинг ҳамкасблари — Ленин ордени нишондори И. Аҳмаджонов, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан ва техника арбоби Т. Тожиев, техника фанлари доктори, профессор И. Левш, Ўзбекистон Фанлар академияси мухбир аъзоси, кимё фанлари доктори, профессор Ҳ. Рустамов, Улуғ Ватан уруши инвалиди, техника фанлари доктори, профессор А. Абдураҳимов, уруш йилларида санитар-врач бўлиб ишлаган, ҳозирда эса физик-кимё кафедраси ходими Л. Черноморченколар ҳам ўз хотиралари билан ўртоқлашдилар.

Тўпланганлар факультетимизда кўп йиллар ишлаган, ҳозир ҳаётдан кўз юмган уруш ветеранлари В. Готфрид, З. Лейкин, Э. Мавлонов, Қ. Иброҳимов ва бошқаларни ҳам эсга олишди. Уларнинг илмий ва педагогик хизматларини хотирлашди.

Қудрат АҲМЕРОВ,
Тошкент политехника институти кимё технология факультети умумий ва анорганик кимё кафедраси мудири, кимё фанлари доктори, профессор.

КЎКТЕРАК ЛУҚМОНИ

— Муртазохон ака Кўктеракнинг энг обрўли, пирибадавлат отахонларидан. У кишининг иштирокисиз, маслаҳатисиз тўй ҳам, маърака ҳам бўлмайди... Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, меҳнат ветерани Муртазохон Эшонхонов ҳақида маҳалла аҳли ана шундай ҳурмат билан гапиришади. Биз ана шу тиниб-тинчимас қария билан суҳбатлашишга қарор қилдик.

— Жанговар йўлимни 1942 йилнинг январида Ғарбий фронтнинг 86-ҳарбий дала госпиталида бошлаганман, — деб ҳикоя қилади у.

Ҳеч ёдимдан чиқмайди. Германияда жанг майдонидан келтирилган олтмишга яқин ярадор аскаримизни қабул қилаётган эдик. Шулардан жароҳати оғирроқ йигирмага яқинига шошилинч тиббий ёрдам кўрсатдик ва йигирма қадам наридаги чодирга жойлаштирдик. Улар жуда ҳолдан тойишган, қоринлари оч, овқатлантириш керак эди. Сўнг орқамга қайтиб, қолган ярадорларга ёрдам беришга шошилдим. Ҳеч қанча вақт ўтмаган ҳам эдики, қаттиқ портлаш бўлди. Ҳовлиқиб ташқарига чиқсам ҳалиги чодир ҳам, ярадорлар ҳам йўқ. Ҳаммаёқ ер билан яксон бўлиб кетибди...

Бу воқеалар яқинда саксон ёшини нишонлаётган табаррук отахон ҳаётининг бир лаҳзаси, холос. М. Эшонхонов II даража Ватан уруши, Қизил Юлдуз, Меҳнат Қизил Байроқ орденлари нишондори, СССР соғлиқни сақлаш аълочиси. Ветеран шифокор ҳали ҳам маҳалланинг ташвишлари билан яшайди.

И. РАҲМОНОВ,
СССР соғлиқни сақлаш аълочиси.

● СУРАТЛАРДА: ҒАЛАБА НОҲИЯСИДАГИ МАДАНИЯТ ВА ИСТИРОҲАТ БОҒИДА ЖУМҲУРИЯТИМИЗНИНГ ТАНИҚЛИ ЖАНГЧИ-АДИБЛАРИ ИШТИРОКИДА ЎТКАЗИЛГАН УЧРАШУВДАН АЙРИМ ЛАВҲАЛАР; ЁЗУВЧИ МУМТОЗ МУҲАМЕДОВ (ЎНГДА) ЖАНГОВАР ХОТИРАЛАРИДАН СЎЗЛАБ БЕРМОҚДА.

М. НАЗАРОВ
тасвирга туширган.

МАҲАЛЛА ОҚСОҚОЛИ

ПОЙТАХТИМИЗНИНГ Октябрь ноҳиясидаги «Шарқ» маҳалласида бир қур Улуғ Ватан уруши қатнашчилари истиқомат қилишади. Тобора кексайиб боришаётганликларига қарамай, уларнинг аксарияти баҳоли қудрат ижтимоий фойдали меҳнат билан банд, маҳалладаги оммавий-тарбиявий ишларда, тўю маъракаларда, учрашувларда фаол қатнашадилар. Собиқ жангчилар орасида Ҳомид Исматов, Мўминжон Назаров, Ҳидоят Соатов, Толибжон Орипов, Николай Кулаков, Зуфар Газизулин, Тоҳир Соатов, Тоҳир Муҳиддинов, Ҳаким Исаев, Аброр Аҳроров, Эргаш Иброҳимов, Абдужалил Нурмуҳамедов, Мулламуҳаммад Ахтариев, Манноп Валиев, Ғулом Муҳиддинов, Асатилло Шермуҳамедов, Солиҳ Ғуломов, Ортиқ Қобилов, Ортиқ Жаҳонов, Оқил Қобилов, Деҳқонбой Йилматов каби отахонлар бор.

Ана шундай ажойиб инсонлардан бири, собиқ милиция ходими, 1941 йилдан КПСС аъзоси, урушдан қайтгач, узоқ йиллар колхоз-совхоз фирқа ташкилотларини бошқарган ҳурматли оқсоқол-ветеран Шомансур ака Дўстматовдир.

Фарзандларидан тинган, пиру бадавлат Шомансур ака доимо одамлар орасида. Уруш қатнашчиси сифатида колхоз-совхозларга, мактаб, олий ўқув юртларига ва бошқа турли ташкилоту корхоналарга ташриф буюради, кўрган-кечирганлари, уруш хотиралари билан ўртоқлашади. У кўнгилбахш учрашувларга доимо шай. Шундай учрашувлардан бири яқинда Тошкент давлат дорилфунунининг иқтисод факультетида бўлиб ўтди. У кўп сонли аудиторияда сўзга чиқиб, уруш хотираларидан гапириб берди. Шундан кейин профессор Колерия Ивановна Иванова сўз олди ва қалб ҳаяжонини аранг босиб, уруш ветеранига мурожаат қилди. Асли ленинградлик бу аёл болалигида, 1943 йили Ладога устидан ўтган ҳаёт йўли орқали мамлакат ичкарисига кўчирилганди. У ўз сўзида ўша қиш-ли-қировли январь кунларида болаларни қўриқлаб-кўчиришда жонбозлик кўрсатган совет жангчиларини ҳеч унутаолмаслигини, ўша кезларда Шомансур Дўстматов ҳам Ладогадаги жангчиларимиз сафида бўлганлигини таъкидлади, ўз халоскорлари вакилини шунча йиллардан кейин учратганидан беиҳтиёр тўлқинланаётганини айтиб, унга мамнуният изҳор этди, шашқатор миннатдорлик ёшларини тўкиб, ветеранни фарзандлик меҳри билан қучди.

Ватан ҳимоясига отланган уч ака-ука Дўстматовларнинг бири — Шожалил жанггоҳлардан унган-ўсган уйи остонасига омон қайтмади. Фронтдан яримжон бўлиб қайтиб келган ва ҳаётдан бевақт кўз юмган иниси Убайдулла қисмати эса унинг армонини баттар чуқурлаштирди, уруш оловини ёқувчиларга нафратини оширди. Бундай аламли ҳис-туйғуларга чўмган дамларида дўстлар даврасига, маҳалла-кўй, эл орасига, учрашувларга отланади. Учрашув-суҳбатлардан маънан бойиб, тетикланиб, руҳ олиб, ижодкорлик завқ-шавқи ошиб-тошиб қайтади, умрини кўнгилли, бардам ўтказиш учун одамлардан куч-қувват олади.

Б. ИМОМОВ,
Қ. ЖЎРАЕВ.

РЕЙХСТАГДА ИМЗОСИ ҚОЛГАН

Қуролдошларимдан ўртачирчиқлик С. Мадалиев, пискентлик М. Яҳёевларнинг вафоти мени оғир қайғуга солди. Улуғ Ватан уруши йилларида ватанимиз озодлиги йўлида мардонавор жанг қилган бу юртдошларимнинг бугунги тинч кунларда узоқ умр кўрмаганига афсусландим. Шу сабаб ўзим билан ёнма-ён туриб жанг қилган бошқа фронтдош дўстларимни излай бошладим. Айримларини тез кунда топиб, алоқа боғладим. Қуролдошим — алоқачи сержант А. П. Белоусни топиш эса осон бўлмади. Жойларга кўплаб хатлар ёздим. Охири «Красная Звезда» газетаси ёрдами билан уни Украинанинг Красний Луч шаҳрида истиқомат қилаётганини аниқладим. Бизлар дастлаб суратларимизни бир-биримизга юбордик. Насиб этса дийдор кўришиш ниятидамиз.

Бугунги кунда Улуғ Ватан уруши даврида мардлик ва фидойилик намуналарини кўрсатган қуролдошлар сафи тобора сийраклашиб бормоқда. Уларнинг ибратли умр йўлини ҳар қанча тарғиб этиб, ёшларга ўрнак қилсак арзийди. Шундайлардан бири, ҳозир Оққўрғонда истиқомат қилаётган халқ маорифи аълочиси Абдукарим Оқуловдир.

Кўплар қатори унинг ҳам болалик йиллари осон кечмади. Камбағал деҳқон оиласида туғилди, жуда ёшликдан бойлар эшигида хизматкор бўлди. Янги ташкил қилинган бошланғич мактабни муваффақият билан тамомлаб, Оққўрғонда таълим олишни давом эттирди. Ўша йиллари саводсизликни тугатиш авж олган вақт эди. У кишиларни кечқурунлари ўқитишда иштирок этди.

Ўрта Осиё қишлоқ хўжалигини механизациялаш техникумини тамомлагач, Янгийўлдаги «СоюзНИХИ»га илмий ходим этиб ишга тайинланди. Тракторчи-комбайнчи ва механиклар тайёрловчи курслар очди. Уни 1941 йил Сурхондарёга, Термиз шаҳридаги механизация техникумига ўқитувчиликка ишга юборишди. Абдураҳим ака Улуғ Ватан уруши бошланиши билан фронтга отланди. Сталинград жангларида ҳарбий-сиёсий ходим вазифасида ишлади. Оёғидан яраланиб, госпиталда даволанди. Сиёсий ходимларга уруш шароитида осон бўлгани йўқ. Бундай шароитда мардликнинг ўзи камлик қилади. Даволангандан кейин Орёл, Курск шаҳарлари учун олиб борилган жангларда қатнашди. Ҳарбий алоқа билим юртини тамомлагач, шу ихтисосликда командир қилиб тайинланди.

Кўплаб қонли тўқнашувларни мардона енгган ўзбекистонлик қуролдошлар: оққўрғонлик кичик лейтенант А. Оқулов, урганчлик кичик лейтенант П. Бекчонов, ўртачирчиқлик кичик лейтенант С. Мадалиев, пискентлик лейтенант М. Яҳёев, сурхондарёлик оддий аскар Ж. Омонтурдиев тошкентлик лейтенант Ф. Йўлдошевлар Германия пойтахти Берлин шаҳрини ишғол қилиш, жангларида ҳам фаол иштирок этишди. Ўзбек жангчиларига Олий Бош қўмондон буйруғи билан ташаккурнома эълон қилинди. 1945 йил 17 январда Варшава озод қилинди. 23 февралда эса Познан шаҳри ишғол этилди. Кейин Одерни кечиб ўтиб, ўнг соҳилдаги плацдармни кенгайтириш учун қаттиқ жанг борди.

Душман бош кўтаришга йўл қўймасди, соҳил бомба, мина ва снарядлар портлаши туфайли жаҳаннамга айланган. Ўша жангда Абдураҳим ака душман снарядидан қаттиқ яраланди. Узоқ даволангач яна қуролдошлари сафига қайтди. У шахсий жасорати учун Қизил Юлдуз жанговар ордени билан мукофотланди.

Рейхстагни штурм қилиш жангларида Абдураҳим ака душман снарядидан яна оғир яраланди. Германиянинг Цойцк шаҳридаги госпиталда даволанди. Ғалаба байрамини у Берлинда кутиб олди.

Ғалабадан сўнг 1946 йил Германиядан кўкси тўла жанговар орден ва медаллар билан Ўзбекистонга қайтган Абдураҳим ака мактабда физика-математика ўқитувчиси, директор, ноҳия ижроия комитетининг масъул котиби, ноҳиядаги мангулик қўрғони қошида ташкил қилинган С. Сегизбоев ўлкашунослик музейида катта илмий ходим бўлиб ишлади. Ҳозир Оққўрғон шаҳри уруш ва меҳнат ветеранларидан бири. Қаерда, қайси лавозимда ишламасин, ўзининг ишбилармон, ташкилотчилиги ва тўғри сўзлиги билан ҳурмат қозонди.

Айни кунда Ҳамза номли 6-мактабда ота-оналар комитетига раислик қилмоқда, 50 йилдан ошибдики, партия аъзоси деган шарафли номни ардоқлаб келади. Бугун ҳам катта ташкилотчилик ишларини олиб бормоқда. У уруш йиллари хотираларини ёшлар билан баҳам кўришдан эринмайди. Қуролдош дўстимни табаррук 80 ёши билан чин қалбдан табриклайман. Тетиклик, саломатлик тилайман.

Ф. ЙЎЛДОШЕВ,
Улуғ Ватан уруши ветерани.

ХАЙРЛИ ИШЛАРГА БОШ-ҚОШ

БИР НЕЧА йил аввал Назарбек қишлоғида жасур ўзбек жангчисининг салобатли ҳайкали қад ростлади. Мангу олов қаршисидаги мармарга ана шу қишлоқдан фронтга кетиб, мардларча ҳалок бўлганларнинг номлари ёзилган. Улар орасида ака-ука Мухсим ва Илҳом Мусаевлар ҳам бор. Оға-иниларнинг акалари Баҳром Мусаев эса ҳозир ҳаёт, кексалик гаштини сурмоқда. У беш ўғил, икки қизни вояга етказган. Бир этак невараларнинг бобоси. Баҳром ота ҳам Улуғ Ватан уруши йилларида жасорат кўрсатган ўзбек ўғлонларидан бири. У Украина, Львов, Сталинград остоналаридаги жангларда орден ва медаллар билан мукофотланган. 1944 йил қишида иккинчи группа инвалиди бўлиб ўз қишлоғига қайтди. 1965 йилдан 1990 йилгача халққа хизмат қилди. Ҳозир отахон маҳалла фаолларидан бири сифатида барча хайрли ишларга бош-қошдир.

Баҳодир МУҲСИМОВ,
ТошДУ журналистика факультети студенти.

● *Жангчи-адиблар билан учрашув* ●

ОЛОВЛИ ЙИЛЛАР ЭСГА ОЛИНДИ

«КИТОБХОН» вилоят жамияти Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси билан ҳамкорликда жойларда талай қизиқарли тадбирлар уюштирмоқда. Яқинда совет халқи фашизм устидан қозонган Буюк Ғалабанинг 45 йиллигига бағишланиб ижодкор-жангчиларнинг Ғалаба ноҳияси меҳнаткашлари билан учрашуви бўлиб ўтди.

Жангчи-ижодкорлар меҳнаткашлар билан учрашувдан аввал Ғалаба ноҳияси фирқа қўмитасининг котиби Тиллабоев Максим Тешабоевич ҳузурида турли мавзуларда суҳбатлашдилар. Хусусан, котиб қайта қуриш ва ошкоралик шароитида ноҳия коммунистлари етакчилигида амалга оширилаётган ишлар хусусида сўзлаб берди. Бизда 10 та жамоа хўжалиги ва 5 та совхоз бўлиб, ноҳия ҳудудида 47 миллат вакилларидан иборат 92 минг аҳоли истиқомат қилади, деди у. Меҳнаткашлар давлатга 48 минг тонна пахта, 58 минг тонна каноп, 24 минг тонна дон маҳсулотлари ҳамда 9 минг тонна балиқ топширадилар. Котиб, айниқса, «Огонёк» совхозининг меҳнат ютуқлари, унинг жумҳурият умумий тараққиёт даражасидан анча ўзиб кетганлиги ҳақида илиқ фикрлар билдирди. Ҳозир бизда ҳам ишсизлар борлигини очиқ айтсак бўлаверади, деди М. Т. Тиллабоев сўзини якунлар экан. Шуни ҳисобга олган ҳолда ноҳиямизда пойабзал фабрикаси қураяпмиз. Уни йил охиригача фойдаланишга топшириш мўлжалланмоқда. Ана ўшанда яна 3 минг кишини иш билан таъминлаш имконияти туғилади. Бундан ташқари мулоқотда СССР депутатларининг III съездида кўриб чиқилган масалалар ва ўзбек тилига давлат тили мақоми берилиши юзасидан ҳам савол-жавоблар бўлди.

Ветеран-ижодкорлар маданият ва истироҳат боғидаги В. И. Ленин бюсти пойига гулчамбарлар қўйишгандан сўнг меҳнаткашлар билан учрашув бошланди. Уни Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг котиби, ёзувчи Тоҳир Малик очиб, кўнгилли равишда фронтга жўнаган ва мардларча ҳалок бўлган шоир Султон Жўра, Акром Аҳроров, Бурхон Турсунов, Қодиржон Имомов, Зиннат Боқиев, урушдан эсон-омон қайтиб, баракали ижод этган Адҳам Раҳмат, Мирзакалон Исмоилий, Назир Сафаровларнинг жанг майдонларида кўрсатган жасоратлари ҳақида гапириб берди. Шундан сўнг ветеран-ижодкорлар сўз олдилар.

Владимир ТЮРИКОВ, ёзувчи: — Бугун биз сизлар билан Ғалабанинг 45 йиллиги арафасида учрашиб турибмиз. Мен 17 ёшимда урушга кетиб Харьковдан Будапештгача бўлган йўлни босиб ўтдим. Урушдан сўнг шунча йил яшаб, бирорта ҳам полкдошимни учратмадим. Чунки уларнинг кўпчилиги ҳалок бўлишган.

Матёқуб ҚЎШЖОНОВ, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, мунаққид:— Менинг бувим ғоятда саводхон эди. У киши ёш ўлиб кетган йигит-қизлар бўлажак фарзандларини, невара-чевараларини ҳам ўзлари билан бирга олиб кетади, дерди. Шунга кўра агар уруш бўлмаганида Ўзбекистон аҳолиси бугунги кунда 40 миллиондан ошиб кетарди. Яқинда навбатдаги китобим босмадан чиқди. Унда жанговар сафдошларим, устоз-командирларим, 10—12 марта ярадор бўлишига қарамай, жангга қайтиб кирган дўстларим ҳақида ҳикоя қилганман.

Мумтоз МУҲАМЕДОВ, ёзувчи:— Урушдан аввал «ғалаба» деган сўзнинг маъносига унча тушунмасдик. Бу сўзнинг қанчалик улуғ тушунча эканлигини бизга уруш ўргатди. Бундан анча йиллар муқаддам ҳозирги «Гулистон» журнали «Ер юзи» деб номланарди. Унда академик шоиримиз Ғ. Ғулом масъул котиб вазифасида ишларди. Бир куни у киши «кимда-ким ғалаба ҳақида зўр шеър ёзиб келса, журналнинг биринчи саҳифасида ёритаман ва қалам ҳақини икки баробар тўлайман» деб қолди. Ўшанда мен «Социализм посбони» номли шеърим билан баҳс ғолиби бўлган эдим. Ҳозир ўша шеърни сизларга ўқиб бераман...

Мажид САМАДОВ, ёзувчи ва журналист:— Биз жангчи-ижодкорларнинг ичида энг ёши улуғи Мумтоз Муҳамедовдир. Мен у кишига 43 йилдан сўнг орденини топиб бердим. Чунки уруш йиллари Мумтоз ака орденга тақдим этилгану лекин бошқа қисмга ўтиб кетганлиги сабабли мукофот эгасига берилмасдан қолиб кетган экан. Филология фанлари доктори, профессор Бердиали Имомовни эса Берлин яқинида ярадор бўлганимда учратганман. Менинг аҳволимни кўриб «яраланганингиздан ўксиманг, ошна, эртами-индин ғалаба қозонамиз» деб олис юртларда кўнглимни кўтарганди.

Мен архивларни титиб, Ўзбекистондан урушга кетиб ҳалок бўлган 22 минг нафар жангчи ҳақида маълумот тўпладим. Шундан 10 минги ҳозир китобда чиқаяпти. Яқиндагина босмадан чиққан «Эллик баҳодир» номли китобим ҳам ватанпарвар-жангчилар ҳаётига бағишланган. Сизлардан урушга кетиб ҳалок бўлган қозоқ жангчиси Алқар Ўнгаров номини ноҳиянгиздаги кўчалардан бирига қўйдиришда ҳам баҳоли қудрат ташаббус кўрсатдим. Сўзимнинг охирида Ғалаба ноҳиясидан урушга кетиб ҳалок бўлганлар рўйхатини ўқиб бераман. Балки шу ерда ўтирган кексаларнинг, эҳтимол, қариндош-уруғлари чиқиб қолар. Шунингдек, ёзувчи В. Тюриковга уруш йиллари Венгрияда кўрсатган жасорати учун III даражали Шуҳрат ордени билан тақдирланганлиги ҳақидаги қарордан кўчирма топшираман. Буни ҳам яқинда архивдан топиб олдим.

Угай ДЕГУК, шоир:— Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси қошидаги корейс адабиёти кенгаши номидан тўпланганларни яқинлашиб келаётган Ғалаба байрами билан табриклайман. Менинг шеъриятим— Ватанимга бўлган муҳаббатимдир. Чунки Ватаним қучоғида янги уйланган чоғимда хотинимга эгизак туғасан, деб «топшириқ» берган довдир йигитдан эл-юрт ҳимоячисига, ижодкорига айландим.

НАЗАРМАТ, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими, шоир:— Шу кунгача жанггоҳларда 20 миллион киши ҳалок бўлган деб юрардик. Ваҳоланки, ҳозир аниқланишича, қурбонлар 26 миллион экан. Шу боисдан мен сизларга улар хотирасига бағишланган «Гул ва гулхан» шеъримни ўқиб бераман:

Ел аста тебратар гулхан чўғини,
Эслатар дўстларнинг бунда йўғини.

Дўстларим гулханнинг чўғи бўлибсиз,
Олис ўлкаларда мангу қолибсиз.

Табаррук изингиз қани дўстларим,
У ёниқ юзингиз қани, дўстларим!

Қани у дилларга нур берган дийдор,
Мармар харсангларда бўлибсиз ёдгор!

Оқ сочли оналар турибди хомуш,
Фарзандлар доғидан уларда йўқ ҳуш.

Қирқ беш йил бўлибди ҳамон интизор
Кутишар сизларни эрта, кеч, наҳор.

Йиғлашдан кўзларда ҳеч қолмаган нам,
Йиғлайди ҳатто чўғ — тилсиз гулхан ҳам.

Шаҳидлар қонидан ранг олган олов,
Аждодлар йўлига эрур у ялов.

Ҳар учқун чўғида мардлар қалби бор,
Ёд олиб, эл мангу кўришар дийдор.

Бағридан ўт олиб, шам этиб Ватан,
Уларни хотирлар у — мангу гулхан!

Мавлон ИКРОМ, ёзувчи ва шоир:— Бундан 51 йил муқаддам милтиқ ушлаб постда турган эдим. Сизларга ўқиб берадиган «Номаълум солдат» номли шеърим уруш йилларидан хотирамга қуйилиб қолган бир лаҳзадир.

Одамлар!

Шошилинг,
тўхтанг бир нафас
Номаълум солдатнинг қабри ёнида.

Кўп эмас,
Ҳа,
Андак тўхтасангиз, бас.

Шу марҳум ўғлонга таъзим онида:
Сукунат қаъридан янграйди нидо
Ер-кўкни титратиб,
титратиб дилни.

Бу нидо қалб ичра берар акс-садо,
Эслатиб бомбалар портлаган йилни.

Ана,
қўзғаляпти номаълум солдат,
Ана у тобутдан турди рўйи-рост.

Фақат бешинелу ҳам беавтомат,
Боқиши паҳлавон аждодларга хос.
У наъра тортмоқда,
кенг жаҳон узра

Наъраси бамисол момақалдироқ:
— Одамлар!

Урушга йўл қўйманг сира,
Жиловланг урушни.
Жиловланг тезроқ!
Ҳа,
огоҳ бўлинглар,
одамлар,
огоҳ,
Урушга йўл қўйманг,
солингиз бошвоқ!

Агар мушт кўтарса биронта гумроҳ,
Синдиринг қўлини беаёв шу чоқ!

Уларга бепарво бўлмайди қараб...
Туну кун,
ҳамиша тинч бўлсин жаҳон!

Қурбонлар номидан қилурман талаб,
Беҳуда қон оқиб ўлмасин бир жон!
Иванми,
Тарасми,
Ладо ё Аҳмад!
Исмингни билмам мен,
кечир, дилбандим,
Халқинг ва Ватанинг қадрлар беҳад,
Ҳар оила дейди сени фарзандим.
Жигарим,
қардошим, тинч ухла,
тинч ёт,
Қабрингга келтирдим қучоқ тўла гул,
Ҳамиша огоҳмиз!
Гуркирар ҳаёт,
Боғларда туну кун сайрайди булбул.

Ҳиёбонга йиғилганлар Зиновий Рибак, Юрий Ковалев ҳамда Суннатилла Анорбоевнинг чиқишларини ҳам катта қизиқиш билан тинглашди. Уруш ветерани Абдуғани Имомов, Ҳамза номли колхоз комсомол ташкилотининг котиби, байналмилал-жангчи Баҳодир Сотбоев, уруш ва меҳнат ветерани Жондор Секеровлар жангчи-ижодкорларнинг меҳнаткашлар билан учрашуви каби тадбирларни тез-тез ўтказиб туриш таклифини қўллаб-қувватладилар. Ноҳия маданият уйи қошидаги «Гулрух» ансамбли бадиий ҳаваскорлари, «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозининг ҳаваскор доирачилари, «Коммунизм» совхозининг илғор сут соғувчиси Замира Тешабоевалар ўз санъатлари билан давра файзига файз киритишди. Ғоятда мароқли ўтган тадбир сўнгида пионерлар уйи қатнашчилари меҳмонларга ўзлари ясаган эсдалик совғаларни тақдим этдилар.

Г. ЙЎЛДОШЕВА,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

Оила, МАҲАЛЛА, жамият

АЁЛГА АЁЛЛИК БАХТИ КЕРАК

Бир қариндошимизни йўқлаб борсам, қўшниникига тўйга чиқиб кетаётган эканлар.

— Юринг, бирга кириб чиқайлик, — дедилар. — Бутун умри эл хизматида ўтган аёл. Ҳамма болалари уйли-жойли бўлиб, тиниб-тинчиб кетишган. Лекин шу кичкина ўғлини уч йилнинг ичида иккинчи бор уйлантириши. Ишқилиб, бунисидан тинчисин...

Суриштириб билсам, уйланаётган йигит аввалги хотинини ўзи кўриб, синаб, ёқтириб, ўшандан бошқасига қиё боқмоқни ҳам истамай уйланган экан. Бу гапни эшитиб кўнглим бир музлади.

— Ўзингиз кириб чиқа қолинг. Мен бошқа сафар келарман, — дедим.

Лекин мезбон менинг дилимдан ўтганларни пайқадилар чоғи, тўйга киришни оқшомга қолдирдилар-да, бир пиёла чой устида гап бошладилар:

— Аввалги келинни бир кўрган одам ҳавас қиларди: кийган кийими ярашган, хусни бекаму кўст, ўзиям олий маълумотли — шифокор эди. Жуда орзу-ҳаваслар билан тўй қилишди. Бир ёғи куёвнинг отаси анчадан буён оғир касал эди, унинг кўзи очиқлигида кенжа ўғлиниям уйли-жойли қилаётганликлари учун топганларини аямай сарфлашди. Тўйдан кейин янги келинли хонадонга бир сабаб биланми ёки шунчаки қўшничилик учунми кириб-чиққанлар келиннинг тузукроқ салом-алик, келинг-қўйинг ҳам қилмаганини гапириб қолишарди. Бировнинг битта келин олиши осонми, «Оиласи билан аҳил бўлса бўлди-да»,— деб биз кексалар гапни чувалатишга қўймасдик. Бу орада қайнота дарди оғирлашиб қазо қилиб қолди. Тушдан кейин хабар эшитиб азага кирдик. Ҳамма фарзандлар, келинлар, куёвлар, қариндошу қўшнилар шу ерда, фақат янги келин кўринмасди. Маълум бўлишича, янги келин ишда экан. Эрталаб ўлим тўшагида ётган қайнотани бир кириб кўрмай, туни билан бемор бошида алам тортиб ўтириб чиққанлардан хол-аҳвол ҳам сўрамай, тарақлаб ишга чиқиб кетган экан.

Ҳовлида айни одамлар йиғилган, йиғисиғи кучайган, марҳумни сўнгги йўлга олиб чиқиб кетишга ҳозирлик кўрилаётган пайтда келин кириб келди. Тавба, юзида, кўзларида бу бўлаётган воқеаларга нисбатан заррача ҳамдардлик йўқ. Уйига кириб кетиб... ишонасизми, ишонмайсизми — билмадим, мен кўрганимни айтаман... келин яроқлаган шахмат нусха атласдан тикилган кўйлак, лозимни кийиб чиқса бўладими? Уни кўрган заҳоти аёллар шоша-пиша уйига қайтариб олиб кириб бошқатдан кийинтириб чиқдилар. Ўзингиз биласиз, ўзбекчиликда азадор одамнинг дардига узоқ вақт ҳамдард бўлиш — қадимий удум. Қўшнимдан хабар олгани кирсак, келинга малол келаётгани шундоқ сезилиб турарди. Ортиқ яшириш фойдасизлигини қўшнимнинг ўзлариям тушундилар шекилли, бир куни алам билан кўнгил очиб қолдилар. Келиннинг гап-сўзлари, қилиқлари ҳақида эшитиб туриб, тўғриси, унинг айрим қилмишларига аввал ўзим гувоҳ бўлмаганимда, қайнонанинг гапига ишонмасдим ҳам.

Мен шифокорман, менга озодалик ёқади, деб ҳамма нарсадан, ҳатто кўпчилик билан бир даврада ўтиришдан ҳам жирканаркан. Меҳмон ёки қўни-қўшни ҳовлиларига кирса: «Нима, буларнинг қиладиган ишлари йўқми? Мунча келишаверади?» — деб эрига заҳрини сочаркан. Кейинги пайтларда ҳеч кимдан сўрамасдан отасиникига кетиб қоладиган, уч—тўрт кундан кейин яна ўзи қайтиб келадиган одат чиқарибди.

— Ўғлим бу хотинни ўзи танлаб олгани учун дарди ичида, қариндошлар орасида хижолат тортиб юрарди. Энди: «Ойи, мени кечиринг, бўлмайдиганга ўхшайди», — деяпти... — эзилиб сўзладилар қўшним. Она бечорани марҳумнинг мотамидан ҳам кўра тирикларнинг ташвиши эзиб қўйди, қон босими касалига йўлиқди. Ҳомиладор келин ой-куни яқинлашганда, бутунлай отасиникига кетиб қолди, ўғил кўрди, туғруқхонадан яна бу хонадонга олиб келишди, лекин тинчлик бўлмади. Бора-бора келиннинг шанғиллаб уришгани биз қўшниларга ҳам баралла эшитиладиган бўлди.

— Мен дам олишим керак. Сен боланинг кирини ювасан, — деб оқшомлари ишдан қайтган эрига русчалаб бақирарди. Кейин онасиям келиб қизига қўшилиб куёвини, қудани ҳақорат қиладиган бўлди. Оқибат ажралиб кетишди. Ажралишгандан кейин келиннинг кўзи очилганми, ёки бошқа сабаб борми, яна қўшнимникига келиб юрди, кўп вақтгача ярашмоқчи бўлиб юрди, бироқ эрининг кўнгли совиб кетган экан... Мана, орадан икки йил ўтиб бошқасига уйланаяпти. Касалманд онага битта ҳамхона керак-да! Лекин бу келинни йигитнинг опалари кўриб, суриштириб топишди.

Азиз суҳбатдош, мен ҳар гал сиз билан ғойибдан мулоқотга киришарканман, «Бу воқеаларни мен ўзим тўқиганим йўқ. Айни бўлган гаплар», — деб айтиб ўтаман. Юқоридаги тафсилотларниям бекорчиликдан ёки кўпчиликни ҳайратга солиш учун ўйлаб топмадим. Ёзганларим — холис бир одамнинг кўрган ва эшитганлари...

Зеро, мақсадим нотўғри берилган тарбия туфайли ўзи ҳам нотинч бўлиб, ўзгаларнинг ҳам умрини эговлаган келинчак қилмишларини сўзлаб завқланиш эмас. Келинг, айтилганлардан биргаликда тўғри хулоса чиқаришга ҳаракат қилайлик. Мақсад, ибрат — мана шу.

Ҳозирги даврда дунёдаги барча хотин-қизлар ичида аёллик назокати, сеҳри, сирларини энг кўп сақлаб қолганлар — япониялик аёллар, деб тан олинади. Турмушга чиққандан кейин япон аёллари учун энг... энг(!) муҳим вазифа оила юмушлари, бекалик, оналик масъулияти саналаркан. Шу боис уларнинг аксарият кўпчилиги оилали бўлгач ишдан бўшар экан. Бу гапларни қўя турайлик. Япон қизлари, аёллари гапирганда (кимгалигидан қатъий назар) зинҳор-базинҳор овозларини баландлатмас эканлар. Демак, уларга ақлини таний бошлагандан шундай тарбия берилади. Онаси, бувиси, амма-холаси, умуман, атрофидаги барча хотин-қизлар бақириб гаплашганини кўрмаган қизалоқ бундай бадхулқни кимдан ўргансин?!

Тўхтанг, аслида худди шундай анъана, яъни хотин-қизларнинг паст, майин овозда гаплашиши, қизларниям ёшликларидан шу гўзал одатга ўргатиш қадим-қадимдан ўзимизда, айниқса, мусулмонлар ўртасида темир қонун бўлган-ку! Ёнғин келганда ҳўлу қуруқ баробар ёнганидек, эскилик сарқити, аёллар ҳуқуқининг шариат томонидан поймол этилиши каби тамғалар ила бу яхши одатниям йўқотиб юбордик. «Тўрт девор ичидан овозиям чиқмаган заифаларга бор овоз билан гапириш ва бора-бора уят-андишани йиғиштириб қўйиб ўз ҳаққу-ҳуқуқини бепарда сўзлар билан талаб қилишни ўргатмадикмикин... Бу янги ҳуқуқларини тўла ўзлаштириб олган аёлларни бошқаларга ибрат, байроқ қилиб кўрсатилди, оқибатда тили билан юрадиганлар кўпайиб кетмадимикин... Энди танамизга ўйлаб кўрайлик, овозни кўтариш, дағдаға қилиш, ҳақоратув андишасизлик билан иш битиришга одатланган одамни маданиятли деб бўладими? Бу унинг ожизлиги, калтафахмлиги, номуссизлиги ифодаси, холос.

Азиз онахонлар, кечикиб бўлса-да, ўзимизни, ўзлигимизни топайлик. Фарзандларимизнинг қошу кўзлари, бўйбасти, ярашимли либосларига нечоғли ихлос қўйсак, уларни бир рўзғорнинг меҳрли, жонкуяр, тадбиркор аъзоси бўла оладиган қилиб улғайтириш ҳақида ундан-да жиддийроқ ўйлайлик.

Жуда кўпчилик севишиб, узоқ вақт мобайнида бир-бирларини синашиб турмуш қуришади-ю, қисқа вақт ичида ажралиб кетишади. Суҳбатимиз аввалида ёзганларим шунинг далили. Бунинг сабаби нимада? Бошқалар ҳам ўз фикрларини билдиришар. Мен бундай тезкор ёз ёмғири каби севишу ажралишларнинг бош сабаблари кўпинча қизларимизда оиладаги ўз ўрни, вазифаси, бурчини англамаслик, рўзғорда дуч келиши шарт бўлган турли яхшию ёмон кунларга тайёр эмаслик, халқимизни халқ сифатида шакллантирган миллий одатларни ёки билмаслик, ёки менсимаслик деб биламан. Қарияларнинг қўлига сув қуйиб сочиқ тутишни ор деб билган, «ассалому алайкумни» очиқ чеҳра билан тўлиқ айта олмайдиган, яқин кишисининг — ҳатто ўз ота-онасининг мотамида бир оғиз дардли сўз айтиб йиғлай олмайдиган, остонадаги пойабзалларни тартибга келтириб қўйишни ўзига ҳақорат деб биладиган, қўлига нина ушлаб бежиримгина қилиб ямоқ сола олмайдиган, кечки овқатни еб ювиқсиз қозон-товоқни тахлаб қўйганча телевизор томоша қилаверадиган... сингилларимиз, тенгдошларимиз камми?.. Худди шу каби ҳолатлар аёлнинг иссиқ юзини бора-бора совуқ кўрсатмайди, деб ким кафолат беради?

Айрим оналар қўлида ҳунари ёки дипломи бўлган қизлари ҳақида: «Худога шукур, бир жойга борса, нони бутун. Бировга қарам бўлмайди. Битта қорнини тўйдириб олади», — дейдилар. Худди шу фикр қизнинг онгига ҳам сингиб кетади. Натижада келин бўлиб борган жойида ҳам анча-мунча бўйин эггиси, қайишгиси, ён бергиси, пастроқ тушгиси келмайди.

Энди мулоҳаза қилиб кўрайлик, бизга қизларимизнинг нони бутун бўлгани афзалми (ҳозир оч қоладиган замон эмас!) ёки бахти бутун бўлгани афзалми? Бахт эса сабр-тоқатлилик, кечиримли бўлиш, эрнинг жисмонан ва маънан кучлилигини тан олиб (у қанча маош олишидан қатъий назар!) унга миннатдорчилик билан суяниш, рўзғорда яхшини ошириб, ёмонни яшириш билан қўлга киритилади асосан.

Аёлларнинг озодлиги, тенг ҳуқуқлилиги шиори остида неча минг йиллар давомида шаклланган ва ҳаётий мактабга айланган удумлар нотўғри сиёсат оқибатида қисқа давр ичида пароканда этиб ташланди. Рўзғори бузилган, болалари билан ёлғиз қолган аёллар суҳбатида кўп бўлганман. «Сенсиз куним ўтмайдими? Болаларимни гулдек қилиб ўстираман», — деб эридан жаҳл устида ажрашиб кетган оналарнинг кейинчалик: «Болалар ўз йўлига, лекин турмуш йўлдошингнинг ўрни бошқа экан. Бева бўлганингдан кейин бошингга ҳар хил маломатлар ёғилаверар экан. Аёл яхшими, ёмонми — бир паноҳидан айрилмасин..» — деб эзилиб сўзлаганларини кўп эшитганман.

Демоқчиманки, аёл табиатан эрнинг мунис ҳамроҳи, ҳимоя ва кўмагига муҳтож зот қилиб яратилган экан, табиий хусусиятни зўрма-зўраки тарғиботлар, шиорлар билан сўндиришга уринмайлик. Ҳар неки нотабиий бўлса, оқибат оғир асоратларга олиб келишини турмушда кўриб турибмиз. Ишонаманки, ҳатто энг катта лавозимларда ишлаб, ўз эрки ўз қўлида бўлиб, бир эркакнинг қош-қовоғига термулмай ўтган ёлғиз аёлнинг қонида ҳам қачондир бир кун бу табиий ҳислат исён кўтаради ва ўша аёл ўтган умрига ачинади. Фақат буни кимдир тан олади, кимдир тан олмайди, холос...

Мен хотин-қизлар мавзуида сўзлар эканман, ҳадеб ўзимиздаги дил оғритар томонлар ҳақида баҳс этаверганимдан хафа бўлманг, азиз тақдирдошларим. Ниятим холис: ҳар бир аёл аёллик бахтига муяссар бўлмоғини чин дилдан тилайман.

Сўзимнинг охирида бир кичик, аммо дилга илиқлик, равшанлик соладиган лавҳани айтиб бермоқчиман. Яқинда ҳалиги қариндошимизникига яна бордиму «Бу келин қалай энди?» —деб сўрадим. Қариндошимиз яйраб гапириб қолдилар:

— Яқинда қўшнимиз шифохонада даволаниб чиқдилар. Йўқлаб кирсак, янги келиннинг онаси ҳам меҳмон бўлиб келган экан. «Келиним қиш кунлари бўлишига қарамай, мен йўқлигимда ҳам ҳар куни саҳардан туриб ҳовлиларни супурибдилар. Нима қилардингиз», — дедим... Шу пайт келиннинг онаси қудасининг ёнини босиб шивирлади: «Нега ундай дейсиз? Келин деган эрта тонгдан туриб ҳовли-жойини, уйларини йиғиштириб олади-да. Биз ҳам шундай қилганмиз, ўргансин», — деди...

Дунёга тонгнинг нур дарвозалари очилар-очилмас ҳовли супуриб юрган сулув келинчакни ҳаёлан тасаввур қилдим. Бу хонадонга фаришта бахт нафасини уфуриб юргандек туюлди назаримда...

Муҳтарама УЛУҒОВА.

• ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА •

Душанба

30 АПРЕЛЬ

● ЎзТВ I

9.00 «Ассалому алайкум». Мусиқий кўрсатув. 10.00 Тўйлар муборак. Бадиий фильм. 11.05 Мактаб ўқувчилари учун. 12.10 Кекса санъаткорлар билан мусиқий учрашув. 13.10 Келинлар қўзғолони. Спектакль. 15.05 Реклама. 18.10 Болалар учун фильм. 19.30 Ахборот. 19.50 Концерт. 20.30 «Время». 21.00 ЎзССР халқ артисти Ғуломжон Ёқубов куйлайди. 22.00 «Ахборот». 22.20 «Тошкент» студияси кўрсатади.

● ЎзТВ II

18.05 Спорт шарҳи. 18.45 Ўйинчоқ. Телефильм. 19.00 Эрга тегманг қизлар. Бадиий фильм. 20.05 Касблар ҳақида ҳикоялар.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 «Время». 21.00 Бадиий дам олиш программаси. 22.15 Прохиндиада ёки жойда югуриш. Бадиий фильм.

● МТ I

7.30 Спорт ҳамма учун. 7.45 Ритмик гимнастика. 8.20 Шарқий Сибирь. 8.30 Эрта саҳарлаб. 9.30 Ватан хизматида. 10.30 Дам олиш программаси. 11.00 Мультфильмлар. 11.30 «Бурда моден» таклиф этади... 12.00 Нидерландлар: мамлакат ва одамлар. 13.00 Россия суверенитети. 14.00 Футбол шарҳи. 14.30 Педагогика ҳамма учун. 15.30 Советлар: ҳокимиятга эришилмоқда. 17.30 Халқаро панорама. 18.15 Даврани кенг олинг. Эстрада программаси. 20.30 «Время». 21.00 Хоккей. Танаффус пайтида — ТСН. 23.00 Бу бўлган... бўлганди...

● МТ II

7.30 Эрталабки гимнастика. 7.45 Концерт. 8.40 Солений лақабли ит. Бадиий фильм. 9.50 Мусиқий комедия ва оперетта театрлари Бутунроссия кўригининг якунловчи кўрсатуви. 10.50 Д. Киносита. Турна пати. Фильм-спектакль. 12.00 Концерт. 13.55 Коллаж. 14.00 Совет Россияси видеоканали. 16.30 Москва триоси чалади. 16.55 РСФСР шаҳарлари телестудиялари. 17.55 С. Руднев чалади. 18.15 Бокс. СССР ва АҚШ терма командаларининг учрашуви. 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 19.45 Концерт. 20.30 «Время». 21.00 «Утиноозерскдаги воқеа». Бадиий фильм. 22.10 ТВ ТИ-ВИ ҳақида.

Сешанба

1 МАЙ

МЕҲНАТКАШЛАРНИНГ ХАЛҚАРО БИРДАМЛИК КУНИ

● ЎзТВ I

9.00 Концерт. 9.50 Тошкент. В. И. Ленин номидаги майдон. Меҳнаткашларнинг халқаро бирдамлик куни — 1-Майга бағишланган кўрсатув. Кўрсатув тугагач — концерт. 11.55 Москва. Қизил майдон. Йиғин ва сайил. 13.35 Концерт. 14.05 «Тошкент». Манзаралар. 14.30 Май қувончлари. Адабий композиция. 15.15 Садоқат. Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 18.00 Гул фаслидир. Мусиқий кўрсатув. 19.30 «Ахборот». 19.45 Мультипанорама. 20.30 «Время». 21.00 Байрам табассуми. Телеминиатюралар театри. 22.00 Ахборот. 22.20 Май тароналари. Байрам концерти.

● ЎзТВ II

18.00 Қароқчи чоллар. Бадиий фильм. 19.35 Фильм-концерт. 20.10 «Ўзбекистон» телевизион киножурнали.

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 «Время». 21.00 Байрамингиз билан, дўстлар. 22.00 Тожикистон байрам либосида. 22.30 Мен бир қизни учратдим. Бадиий фильм.

● МТ I

7.30 ТСН. Янгиликлар телевизион хизмати. 7.45 Ҳужжатли фильм. 7.55 Киноконцерт. 8.50 Мультфильм. 9.10 Фил учун оркестр билан айтиладиган соло. Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 11.20 Ер — она масканимиз. 11.25 Концерт. 11.55 Қизил майдон. Митинг ва Май сайли. 13.35 Қувноқ нотачалар. 14.35 Хоккей. 16.35 Аншлаг, Аншлаг. 18.05 Лабиринтга кириш. Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 20.30 «Время». 21.00 Мусиқий программа. 22.35 Интершлягер-90. Эстрада концерти. 00.20 Рақслар, рақслар, рақслар.

● МТ II

7.30 Эрталабки гимнастика. 7.45 Ҳужжатли фильм. 8.00 Ритмик гимнастика. 8.30 Р. Солнцев. Мақола. Фильм-спектакль. 11.55 Оммабоп классик куйлардан концерт. 13.25 Тойчоқни ким эркалайди. 13.50 Қўшиқ инсон билан қолади. 14.50 Болалар учун фильм. 16.00 Мультфильм. 16.40 Мусиқа ва мода. 17.30 Мультфильм. 17.40 Киносерпантин. 1-дубль. 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 19.45 Киносерпантин. 2-дубль. 20.30 «Время». 21.00 Киносерпантин. 3-дубль.

Чоршанба

2 МАЙ

● ЎзТВ I

9.00 «Ассалому алайкум». Мусиқий кўрсатув. 10.00 Болалар учун фильм. 11.35 Байрам табассуми. Телеминиатюралар театри. 12.35 «Ёшлик» студияси кўрсатади. 14.25 Концерт. 17.45 Май гуллари. 18.15 Холодильникда кимдир бор. Бадиий фильм. 19.30 Ахборот. 19.45 Юлдуз Усмонова куйлайди. 20.25 Кинолавҳа. 20.30 «Время». 21.00 Концерт. 22.00 Ахборот. 22.20 Келинг, бир кулишайлик. Юсуфжон қизиқ хотирасига бағишланади.

● ЎзТВ II

18.05 Дўстлик программаси. 19.05 Тўрғай. Бадиий фильм.

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 «Время». 21.00 Концерт. 22.45 Муҳаббатим, қайғум, менинг. Бадиий фильм.

● МТ I

7.30 ТСН. Янгиликлар телевизион хизмати. 7.45 Ҳужжатли фильм. 8.25 Мультфильм. 8.45 Роппа-роса уч минут кам. Бадиий фильм. 10.00 СССР халқларининг қўшиқлари ва рақслари. 10.35 Киноафиша. 11.35 Ғалабанинг 45 йиллигига. 13.05 Концерт. 13.50 Циркни ҳамма севади. 14.35 Камалак жилолари. 15.50 Концерт. 16.55 Футбол. «Локомотив» (Москва) — «Динамо» (Киев). 18.50 Оқ йилқи. 19.10 Лабиринтга кириш. Бадиий фильм, 3-серия. 20.30 «Время». 21.00 Коллаж. 21.05 Концерт. 21.50 Хоккей.

● МТ II

7.30 Эрталабки гимнастика. 7.45 Концерт. 8.25 А. Твардовский. Улкан ва мўъжаз Ватан ҳақида. Фильм-концерт. 9.10 Ҳужжатли фильм. 9.40 Мультфильмлар. 10.05 Биз билан бирга, худди биздек, биздан ҳам яхшироқ бажар. 11.05 Умид шамоли. Бадиий фильм. 12.20 Узлуксиз фильмлар: мультфильмлар. 18.25 Хоккей. Танаффус пайтида (19.10). Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 20.05 Концерт. 20.30 «Время». 21.00 Хоккей. 21.45 Фильм-концерт.

Пайшанба

3 МАЙ

● ЎзТВ I

11.30 Ўзбекистон ССР тарихи. 12.00 Телефильм. 12.30 Ўзбекистон ССР тарихи. 13.00 Тўрғай. Бадиий фильм. 17.35 Янгиликлар. 17.40 Ўқитувчи экрани. 18.10 Хизмат кўрсатиш тармоқлари. 18.50 Депутат ва ҳаёт. 19.30 Ахборот. 19.50 Алифбо сабоқлари. 20.25 Кинолавҳа. 20.30 «Время». 21.00 Ўзбек куйларидан концерт. 21.45 Ички ишлар вазирлиги хабар беради. 21.55 Реклама. 22.00 Ахборот. 22.20 Оролни қандай асраш мумкин. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти вакиллари иштирокида халқаро давра суҳбати. 22.50 Белые роси қишлоғи. Кинокомедия.

● ЎзТВ II

18.00 «Ёшлик» студияси кўрсатади. 18.45 Миришкорлар. 19.15 У ёлғиз эмас эди. Бадиий фильм.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 «Время». 21.00 Очиқ қалб. Бадиий фильм.

● МТ I

6.00 «120 минут». 8.05 Мультфильмлар. 8.35 Хоккей. 10.40 Болалар соати. 11.40 Концерт. 11.55 Коллаж. 12.00 «Время». 12.40 Ю. Шпитальний. Оддий вазият. Телеспектакль. 14.05 Концерт. 14.35 Мультфильмлар. 15.15 Мусиқий хазина. 16.05 Ҳужжатли фильм. 16.45 Мультфильм. 17.05 ТелеЭКО журнали. 17.35 Ер — она масканимиз. 17.40 Мультфильм. 18.00 «Время». 18.30 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 19.15 Шеърият лаҳзалари. 19.20 Лабиринтга кириш. Бадиий фильм. 4-серия. 20.30 «Время». 21.00 Вацлав Нижинский таваллудининг 100 йиллигига бағишланган балет кечаси. 22.45 ТСН. Янгиликлар телевизион хизмати.

● МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика. 8.15 Илмий-оммабоп фильм. 8.35, 9.35 Биология. 9.05, 10.05 Испан тили. 10.35, 11.35 Адабиёт. 11.05 Сиз яратган боғ. 12.05 Ҳужжатли фильм. 16.30 Концерт. 17.25 Коллаж. 17.30 Ритмик гимнастика. 18.00 «Время». 18.30 Парнас сари бир босқич. 18.45 Юзма-юз мулоқот. 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 19.45 Концерт. 20.15 Вертикаль. 21.00 Довул кутилмаганда бошланади. Бадиий фильм.

Жума

4 МАЙ

● ЎзТВ I

11.30 Математика. 12.00 Концерт. 12.30 Биология. 13.00 У ёлғиз эмас эди. Бадиий фильм 17.35 Янгиликлар. 17.40 Рус тили дарси. 18.10 Болалар, тезлик ва орзу. Мультфильмлар. 18.30 Китоб ва ҳаёт. 19.00 «Чорвадор». 19.30 «Ахборот». 19.45 Халқ ижодиёти. 20.15 Одобнома. 20.30 «Время». 21.00 Иқтисодимиз муаммолари. 22.00 «Ахборот». 22.20 Иқтисодимиз муаммолари (давоми). 22.50 Муқимий номли Ўзбек Давлат мусиқий театрнинг 50 йиллигига бағишланган юбилей кечаси.

● ЎзТВ II

18.00 Савойянинг ўғирланиши. Бадиий фильм. 19.30 Этюд.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 «Время». 21.00 Иссиқкўлни муҳофаза қиламиз. 21.30 Илмий-оммабоп фильм.

● МТ I

6.00 «120 минут». 8.05 Ҳужжатли фильм. 8.30 Мультфильмлар. 9.05 Чашмалар. Концерт. 9.35 Болалар соати. 10.35 БССРнинг мусиқий фольклори. 11.15 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 12.00 «Время». 12.40 Қарчиғай нобуд бўладими? 13.10 Дўстлар даврасида. Концерт. 14.00 Мультфильм. 15.15 М. Мусоргский. Кўргазмадан манзаралар. 15.45 Ҳужжатли фильмлар. 16.35 Мультфильм. 17.05 Халқ куйлари. 17.15 Фалсафий суҳбатлар. 18.00 «Время». 18.30 Тараққиёт. Ахборот. Реклама. 19.00 Концерт. 19.20 Лабиринтга кириш. Бадиий фильм. 5-серия. 20.30 «Время». 21.00 Коллаж. 21.05 Долзарб интервью. 21.15 Бу бўлган... бўлганди... 21.45 Нигоҳ. 23.15 ТСН. Янгиликлар телевизион хизмати.

● МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика. 8.15 Илмий-оммабоп фильм. 8.35, 9.35 Мусиқа. 9.05, 10.05 Инглиз тили. 10.35, 11.35 Адабиёт. 11.05 ТелеЭКО журнали. 12.05 Испан корридаси. 16.30 Концерт. 17.40 Мультфильм. 17.55 Коллаж. 18.00 «Время». 18.30 Телевизион мусиқий абонемент. 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 19.45 РСФСР шаҳарлари телестудиялари. 20.30 И. С. Бах. 21.00 Спорт ҳамма учун. 21.15 Иллюзион. Бадиий фильм.

Шанба

5 МАЙ

МАТБУОТ КУНИ

● ЎзТВ I

9.00 Ассалому алайкум. 10.00 Ҳужжатли экран. 11.00 Омон бўлсанг, унутма. Видео-спектакль. 1-қисм. 11.55 Бу сирли олам. 12.55 Нафосат гулшанида. 13.30 Шаҳризоданинг янги эртаклари. Бадиий фильм, 2-серия. 14.45 Оролбўйи муаммолари. 18.00 Мультфильм. 18.10 Тенгдошлар. 18.55 Телефильм. 19.30 «Ахборот». 19.45 Ўзбек тилини ўрганамиз. 20.15 Оқшом эртаклари. 20.30 «Время». 21.00 Ҳаёт билан ҳамнафас. 22.00 Ҳафтанома. 22.40 Москва кўз ёшларга ишонмайди. Бадиий фильм. 1-серия.

● ЎзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 Ритмик гимнастика. 9.15 Савту калом. 10.05 Баҳорнинг ўн етти лаҳзаси. Бадиий фильм. 11, 12-сериялар. 12.20 Фильм-концерт. 17.50 Мультфильмлар. 18.10 Светофор. 18.50 Дар ойнам андешахо. 19.30 Новости. 19.50 Совға. Теленовелла. 20.30 «Время». 21.00 Сеҳри сухан. 22.00 Ахбор. 22.20 Лўли қиз Аза. Бадиий фильм.

● МТ I

6.00 «120минут». 8.00 Концерт. 8.30 Сиз яратган боғ. 9.00 Навбат сизга, артист Е. Ласько. 9.25 Шеърият лаҳзалари. 9.30 Ҳайвонот оламида. 10.30 Спектр. 11.00 Маршал Конев ҳақида қисса. Бадиий фильм. 13.00 Россия суверенитети. 14.00 Болалар учун фильм. 15.05 Мультфильмлар. 15.30 Советлар: ҳокимиятга эришилмоқда. 16.00 Солдатлар куйлаганда. 18.00 Халқаро программа. 18.45 Икки умр. Бадиий фильм. 1-серия. 20.30 «Время». 21.00 Долзарб интервью. 21.10 Икки умр. Бадиий фильм. 2-серия. 22.40 Хайрия концерти. 00.40 ТСН. Янгиликлар телевизион хизмати.

● МТ II

7.30 Эрталабки гимнастика. 7.45 Концерт. 8.05 Ҳужжатли фильм. 8.30 Серафим Полубес ҳамда ерлик аҳоли. Бадиий фильм. 10.00 Иттифоқдош жумҳуриятлар кинопублицистикаси. 10.15 Кўпиклар. Спектакль. 12.25 «Рассом...». 12.55 Коллаж. 13.00 Совет Россияси видеоканали. 15.30 Оқибат ва сабаблар. Ҳужжатли фильм. 16.20 Концерт. 16.30 Педагогика ҳамма учун. 17.30 Мультфильм. 17.55 Тараққиёт. Ахборот. Реклама. 18.25 Виват, Россия! 19.05 Биз яшаётган олам. 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 19.45 Ижодий портрет. 20.30 «Время». 21.00 Концерт. 21.50 Ҳужжатли фильм. 22.15 Волейбол. Голландия — СССР. 23.00 Матбуот клуби намойиш этади. 00.25 Киноконцерт. 01.25 Югур, сени ушлаб олишсин. Бадиий фильм.

Якшанба

6 МАЙ

● ЎзТВ I

9.00 Ассалому алайкум. 10.00 Компьютер сабоқлари. 10.25 Омон бўлсанг, унутма. Видеоспектакль. 11.25 Спорт кўрсатуви. 12.35 ЎзССРда хизмат кўрсатган халқ таълими ходими Турсунали Қурбонов билан учрашув. 14.00 Ўрмондаги ҳодиса. Спектакль. 15.20 Алифбо сабоқлари. 17.00 Футбол. «Пахтакор» — «Динамо» (Ставрополь). Танаффусда — Мультфильмлар. 18.50 Санъат гунчалари. 19.30 «Ахборот». 19.50 Эстрада калейдоскопи. 20.20 Мультфильм. 20.30 «Время». 21.00 Тошкентда Ўзбекистон вилоятлари ва Қорақалпоғистон мухтор жумҳурияти маданияти кунлари. 22.00 «Ахборот». 22.20 Москва кўз ёшларга ишонмайди. Бадиий фильм. 2-серия.

● ЎзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 Сапеда. 10.05 Реклама. 10.15 Яхши деган нима. 10.55 Соат 3 дан 6 гача қабул қилинади. Спектакль. 17.00 Футбол. СССР чемпионати. «Помир» (Душанбе) — МАСК. Танаффусда — кинолавҳа. 18.50 Севги ва кабутарлар. Бадиий фильм. 20.30 «Время». 21.00 Хотира. 22.00 Ҳафта. 22.30 Навиди Душанбе. 23.10 Телетомошабин ҳамроҳи.

● МТ I

7.30 Спорт ҳамма учун. 7.45 Ритмик гимнастика. 8.15 «Спортлото». 8.30 Эрта саҳарлаб. 9.30 Ватан хизматида. 10.30 Тонгги дам олиш программаси. 11.00 Саёҳатчилар клуби. 12.00 «Здоровье». 12.45 Мусиқий киоск. 13.15 Ҳужжатли фильм. 14.35 Мультфильм. 14.45 Солдатлар куйлаганда. 16.45 Қишлоқ янгиликлари. 18.00 Чайковский. Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 20.30 «Время». 21.00 Абадият ҳақида ўйлар. 21.15 Евровидение. Конкурс.

● МТ II

7.30 Зарядкага сафланинг! 7.45 Юракдаги дард. Бадиий фильм. 9.15 Биродарлашганлар: Могилев — Габрово. 9.40 Болалар учун фильм. 11.00 Саёҳатчилар клуби. 12.00 Миллий баскетбол ассоциацияси профессионаллари ўртасида баскетбол бўйича АҚШ чемпионати. 13.00 Ҳужжатли фильм. 13.20 Шунчаки ҳазил. 13.55 Коллаж. 14.00 СССР халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида. 15.00 Совет Россияси видеоканали. 17.30 «Планета». 18.30 Спорт гимнастикаси. 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 19.45 Концерт. 20.00 Ҳужжатли фильм. 20.30 «Время». 21.00 Футбол. СССР чемпионати. 23.00 Ҳужжатли фильмлар. 23.30 Волейбол. Жаҳон лигаси биринчилиги.

• ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА •

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

30 АПРЕЛЬ СОАТ 16.30 ва 20.00 да

ХАЙРИЯ КЕЧАСИ

ЛЕНИНОБОДЛИК ХУШОВОЗ ХОНАНДА

Абдурауф ОЛИМОВ

ва

ҲАЖВИЯ-ИНТЕРМЕДИЯ УСТАСИ

Ҳожибой ТОЖИБОЕВ

Касса соат 11.00 дан 19.00 гача ишлайди. Қўшимча маълумотлар олиш учун телефон — 45-93-63.

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА 1 ВА 2 МАЙ СОАТ 13.00, 16.00, 19.00 да ИСФАНДИЁР асари .

«ОТАСИНИНГ ҚИЗИ»

(2 пардали комедия)

Билетлар театр кассасида ҳар куни соат 10.00 дан соат 19.00 гача сотилади.

Кўпчилик бўлиб келиш учун буюртмалар қабул қилинади.

Жавоб берувчи телефон — 44-56-52.

ЙЎЛ ҲОДИСАЛАРИ ХАВФИ ҲАМИША МАВЖУД...

Ҳайдовчиларни жамоа ҳолида суғурта қилдириш шартномаси

Бахтсиз ҳодиса натижасида шикастланган ҳайдовчига моддий ёрдам кўрсатилиши кўзда тутилади.

Бу шартнома қоидаларига кўра суғурта қилдирувчи вазифасини адо этаётган ТРАНСПОРТ ТАШКИЛОТИ енгил автомашина, юк машинаси, автомобиль, автобус ва шаҳар электр транспорти воситаларининг ҳайдовчиларини бахтсиз ҳодисалардан суғурта қилдириш шартномасини туза олади.

Шартнома 1 йилга тузилади. Бундай шартнома суғурта қилдирилган ҳайдовчи суғурта ҳодисаси юз берган пайтда нафақат хизмат бурчини бажараётганидагина эмас, балки уйдан ишга ва ишдан уйга қайтаётганида ҳам бахтсиз ҳодиса оқибатида тан жароҳати олган ҳолларда унга суғурта пули ёки унинг бир қисми тўланишини кафолатлайди.

Ҳайдовчиларни жамоа ҳолида суғурта қилдириш шартномаси меҳнат жамоасининг қарорига кўра ишлаб чиқариш-ижтимоий тараққиёт фондидан корхонанинг ўз маблағлари ҳисобига тузилади.

Ҳар бир суғурта қилдирилган ҳайдовчи учун энг кам суғурта пули — 1000 сўм. Суғурта бадали — суғурта пулининг 0,5 фоизидан иборат.

ҲАЙДОВЧИЛАР ЁДИНГИЗДА БЎЛСИН!

а) Бахтсиз ҳодиса транспорт воситасини спиртли ичимлик, наркотик моддалар ёки ҳар хил ўткир ҳидли моддалардан маст ҳолда бошқариш пайтида юз берганда;

б) бахтсиз ҳодиса юз беришига олиб келган ҳаттиҳаракатларда тергов органлари ёки суд қасддан қилинган жиноят аломатлари мавжуд деб топган ҳолларда

СУҒУРТА ТЎЛОВИ ТЎЛАНМАЙДИ.

Сизнинг районингизга хизмат кўрсатувчи Давлат суғурта инспекциясида суғурта шартлари билан батафсил танишиб, шартнома тузишингиз мумкин.

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ДАВЛАТ СУҒУРТА БОШҚАРМАСИ.

«ЭРА» ТАЖРИБА РЕКЛАМА-ИШЛАБ ЧИҚАРИШ АГЕНТЛИГИ.

ГЎЗАЛЛИК БИЛАН УЧРАШУВ

Алишер Навоий номидаги давлат адабиёт музейи ташаббуси билан Тошкент Давлат машинасозлик институти ўқитувчи ва талабалари улуғ мутафаккир таваллудининг 550 йиллигига бағишлаб, Гўзаллик билан учрашув номли илмий-бадиий анжуман ўтказдилар. Бу анжуманда Тошкент Давлат консерваториясининг ўқитувчи ва талабалари ҳам иштирок этишди. Филология фанлари доктори М. Ҳакимов, профессор Т. Ғофурбеков, музей раҳбари Б. Валиевлар Алишер Навоий ҳаёти ва ижодий фаолияти ҳамда «Навоий ва мусиқа» мавзуларида маърузалар қилишди. Сўнгра СССР халқ артисти Саодат Қобулова ва унинг шогирдлари — «Камолот-89» конкурсининг иштирокчилари Машраб Эрматов, Марямхон Сатторова Навоий ғазаллари билан айтилувчи қўшиқларни ижро этдилар.

Р. ИНОҒОМОВА.

● *Футбол*

САФАРДА ДУРАНГ

● МАМЛАКАТ чемпионати биринчи лигаси қатнашчилари навбатдаги тур ўйинларини ўтказишди. «Пахтакор» Горький шаҳрида «Локомотив» меҳмони бўлди. Учрашув 2:2 ҳисобида тугади. Шу турнинг қолган ўйинларида қуйидаги натижалар қайд этилди: «Кубань» — «Котайк» — 1:1, «Динамо» (Сх) — «Спартак» — 1:0, «Нистру» — «Локомотив» (М) — 2:2, «Металлург» — «Кузбасс» — 2:1, «Факел» — «Қайрат» — 1:2, «Ростсельмаш» — «Динамо» (Ст) — 1:3.

«Пахтакор» навбатдаги ўйинини эртага Воронеж шаҳрида «Факел» командаси билан ўтказади.

«САЛОМАТЛИК» СЕАНСЛАРИГА МАРҲАМАТ

«Умид» ижодий уюшмаси ҳузуридаги «Саломатлик» экспериментал-психологик группаси аъзолари сеансидан баҳра олаётганлар сафи тобора кенгайиб бормоқда. СССР илмий ва инженерлик жамиятлари уюшмаси аъзоси наманганлик экстрасенс-гипнозчи Неъматжон Маматов бошлиқ бу группа вилоятимиз ноҳия ва шаҳарларида май ойида қатор сеанслар ўтказади:

Бектемирда — 4—9 май, Паркентда 10—15 май, Бўкада 16—21 май, Тўйтепада 22—27 май кунлари бўладиган саломатлик сеансларига марҳамат қилинг.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон ССР Госснабининг

ЖУМҲУРИЯТ КОММЕРЦИЯ — АХБОРОТ БИРЛАШМАСИ

28 АПРЕЛЬ СОАТ 11.00 ДА

ТОШКЕНТ ШАҲРИДА

АҲОЛИГА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ-ТЕХНИКА ВА РЎЗҒОРДА ФОЙДАЛАНИЛАДИГАН МАҲСУЛОТЛАРНИ СОТИШ БЎЙИЧА

КИМ ОШДИ САВДОСИНИ ЎТКАЗАДИ

Ким ошди савдосига қуйидагилар тақдим этилади: юк автомобиллари, автомобилларнинг шатаклари, ёзув столлари, қурилиш материаллари, ошхона йиғмалари (чинни идишлар), чой йиғмалари (чинни идишлар), магнитофонлар, ўрин-тўшак жиҳозлари, электр техника буюмлари, рангли металлардан ясалган листлар ва трубалар, боғ-полиз участкалари учун тўсиқ комплектлари, ёғочни қайта ишлаш дастгоҳлари, органик ойна ва бошқалар.

Ким ошди савдосига Тошкент шаҳри, Тошкент вилояти аҳолиси ва пойтахтимиз меҳмонлари таклиф қилинадилар.

Кириш чиптасининг нархи — 50 тийин.

Ким ошди савдоси ўтказиладиган маскан: Тошкент шаҳри, Ўзбекистон катта кўчаси, 45-уй, Кооператорлар уйи.

Маълумотлар учун телефонлар — 41-11-20, 41-32-71, 44-08-57.

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КИНОФИЛЬМЛАР ПРОКАТИ ИДОРАСИ

МАЙ ОЙИДА

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ШАҲАРЛАРИ ВА НОҲИЯЛАРИДА МЕҲНАТКАШЛАРНИНГ ХАЛҚАРО БИРДАМЛИК КУНИ — 1 МАЙГА БАҒИШЛАНГАН

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР НАМОЙИШИНИ ЎТКАЗАДИ

АНГРЕН ШАҲРИ, «ДРУЖБА» КИНОТЕАТРИДА
1 майда — 107 ИНСТРУКЦИЯГА КЎРА ТЎНТАРИШ.
2-майда — КАПАБЛАНКА
БЕКОБОД ШАҲРИ, «ЎЗБЕКИСТОН» КИНОТЕАТРИДА
1 майда — ТУМАН ИЧИДАГИ СОҲИЛ.
2 майда — АЙРИЛИШДАН ЭНГ АВВАЛ.
ОЛМАЛИҚ ШАҲРИ, «КОСМОС» КИНОТЕАТРИДА
2 майда — АЖДАҲО ӨВИ.
ЯНГИОБОД ШАҲРИ, «РАДУГА» КИНОТЕАТРИДА
1 майда — ИЛОНЛАР ВОДИЙСИНИНГ АФСУНИ.
ОҲАНГАРОН ШАҲРИ, «ВОСХОД» КИНОТЕАТРИДА
1 майда — БИЗ АЙБЛАЙМИЗ.
ЧИРЧИҚ ШАҲРИ, «НАВОИЙ» КИНОТЕАТРИДА
1 майда — ҚОТИЛЛИКДА ҚАТНАШГАН.
ОҚҚЎРҒОН ШАҲРИ, «ЁШЛИК» КИНОТЕАТРИДА
1 майда — ДЕЛЬФИННИНГ НОЛАСИ.
ЯНГИЙЎЛ ШАҲРИ, «ПОБЕДА» КИНОТЕАТРИДА
1майда — ТИЛ БИРИКТИРИШ.
ҒАЗАЛКЕНТ ШАҲРИ, «БЎСТОН» КИНОТЕАТРИДА
1 майда — ҚОТИЛЛИКДА ҚАТНАШГАН.
КЕЛЕС ШАҲРИ, «СПУТНИК» КИНОТЕАТРИДА
1 майда — СОТИБ ОЛИШ.

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ШАҲАРЛАРАРО ЙЎЛОВЧИЛАР ТАШИШ АВТОБУС КОРХОНАСИ

ТУРЛИ ТАДБИРЛАРНИ ЎТКАЗИШ, ШУНИНГДЕК, ЛЕНИНОБОД, ФАРҒОНА, САМАРҚАНД, БУХОРО, ФРУНЗЕ, ОЛМА-ОТА, ЖАМБУЛ, ЧИМКЕНТ, ТУРКИСТОНГА саёҳат уюштириш учун хизматга «ИКАРУС-250» ва «ЛАЗ-695» маркали

АВТОБУСЛАРНИ

АЖРАТАДИ

Ҳисоб-китоб нақд пул тўлаш ва пул ўтказиш йўли билан амалга оширилади.

Манзилимиз: Тошкент вилояти, Орджоникидзе ноҳияси, Свободний посёлкаси. Телефонлар: 65-35-55, 65-33-54.

Театр

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 28/IV да **Найнов ва пакана** (19.00).

Тошкент пахтачилик техникуми ўқув-касаба уюшмаси комитетининг йўқолган

ДУМАЛОҚ МУҲРИ

БЕКОР ҚИЛИНАДИ

Пахтачилик учун машиналар бўйича Бош ихтисослашган конструкторлик бюроси жамоаси, бюронинг кекса ходими, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган агроном

Владимир Николаевич КУЛИКОВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. — 03192. Индекс: 64684. Д. — 1782. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12